

2-39 ΑΦΙΕΡΩΜΑ

● Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης: Ένα κινηματογραφικό ταξίδι. Συμπληρώνει φέτος 35 χρόνια λειτουργίας και διεξάγεται από τις 11-20 Νοεμβρίου.

● Η αργή ενηλικίωση ενός φεστιβάλ. Τριάντα πέντε χρόνια γιορτής και συγκρούσεων, οδήγησαν σ' ένα συγκρασμένο, που εναρμονίζει την ελληνική πραγματικότητα με τη ματιά σε ολόκληρο τον κόσμο.

● Θεσσαλονίκη και Φεστιβάλ. 35 χρόνια μετά... εν αναμονή της αποκεντρώσης.

● Κριτικοί και σκηνοθέτες. Σχέσεις ευάλωτες και ιδιόμορφες.

● Το ελληνικό βλαχοχόλιγουντ. Η κακόγουστη κοσμικότητα που χαρακτήριζε την πρώτη περίοδο του φεστιβάλ.

● Η πολιτική διάσταση. Η πορεία του Φεστιβάλ Κινηματογράφου από την «Εβδομάδα» στη διεθνοποίησή του.

● Τολμηρός και οραματιστής. Ο εμπνευστής και ιδρυτής του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, Παύλος Ζάννας.

● Με το «βλέμμα» των σκηνοθετών. Το φεστιβάλ μέσα από ενθυμήσεις των Θ. Αγγελόπουλου, Π. Βούλγαρη, Ν. Κούνδουρου και Ν. Παναγιωτόπουλου.

● Παντελής Βούλγαρης: 1965-1985.

● Μία φωτογραφία, μία εποχή.

● 1972, η χρονιά των Φίλων.

● Αυτοί που έφυγαν... Ο σκηνοθέτης Λάκης Παπαστάθης μιλάει για όσους γνώρισε και αγάπησε.

● «Αρτος και θεάματα».

● Η πορεία ενός θεσμού. Μέσα από ταινίες που βραβεύτηκαν και σημάδεψαν την εξέλιξη του ελληνικού κινηματογράφου.

● Παράθυρο στον κόσμο. Τον τρίτο χρόνο διανύει το Διεθνές Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης.

● Οι Νέοι Ορίζοντες.

● Νησίδα αντίστασης. Το Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Θεσσαλονίκης απέναντι στην τηλεοπτική εικόνα.

40 ΘΕΑΜΑΤΑ

Κινηματογράφοι και θέατρα.

41-47 ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Το πρόγραμμα της εβδομάδας.

Υπεύθυνος «Επτά Ημερών»:
ΒΗΣ. ΣΤΑΥΡΑΚΑΣ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

**Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης:
Ένα κινηματογραφικό ταξίδι**

Συμπληρώνει φέτος 35 χρόνια λειτουργίας και διεξάγεται από τις 11-20 Νοεμβρίου

ΑΝΑΜΕΣΑ στο μεγάλο και στο μικρό κινείται κάθε κινηματογραφικό φεστιβάλ. Ταινίες μικρού και μεγάλου μήκους. Χαρές και απογοητεύσεις, επιτυχίες και αποτυχίες, μικρές και μεγάλες. Γεύσεις, αισθήσεις, συναισθήματα, ένταση, κόπωση, απόψεις, προτάσεις, παρουσίες. Ολα μικρά και μεγάλα.

Την ίδια κλίμακα κράτησε και το Φεστιβάλ Ελληνικού Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, στα 35 χρόνια λειτουργίας του. Κάποιες φορές το μέτρο χάθηκε σε αποχρώσεις γκριζες, μέτριες και συμπαθητικές. Η θερμοκρασία δεν ήταν ούτε ψυχρή ούτε θερμή. Μόνο χλιαρή.

Αλλά τίποτα δεν διαρκεί περισσότερο από μία εβδομάδα, δέκα το πολύ μέρες. Και όπως και να 'χει είναι

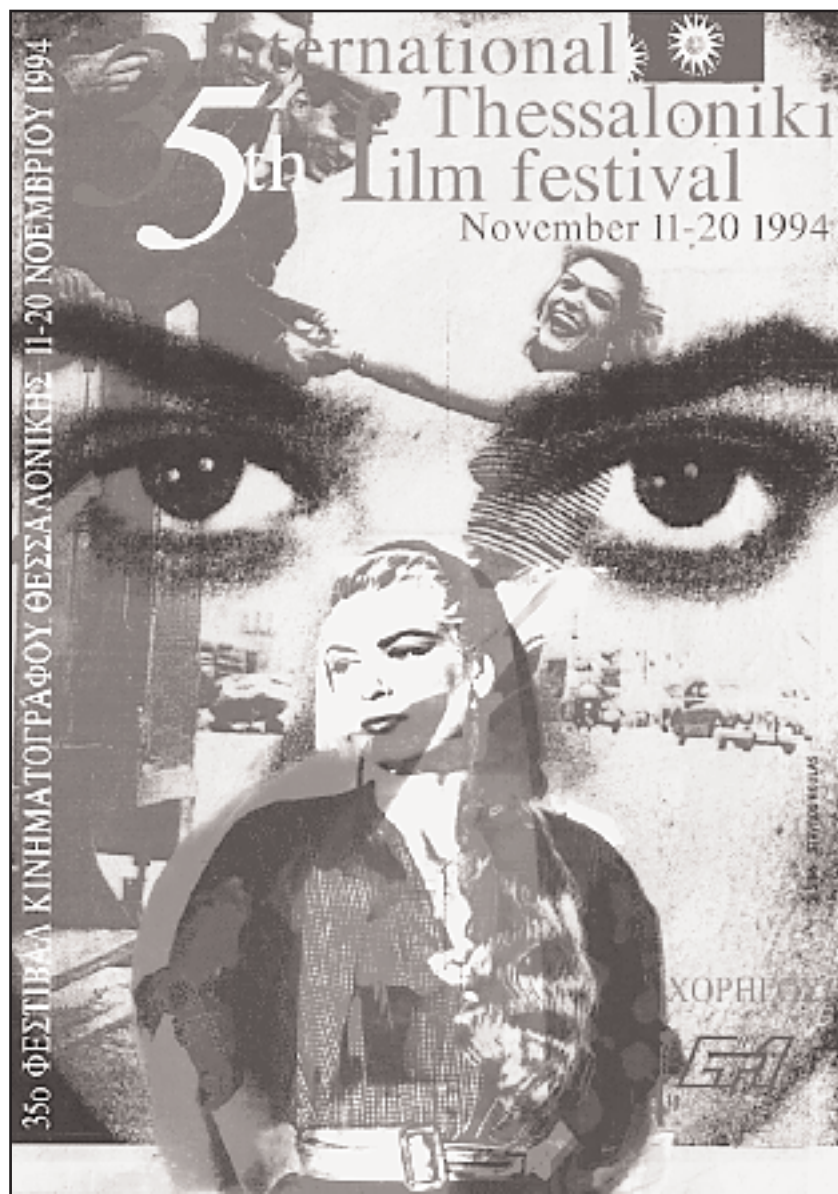
Επιμέλεια αφιερώματος:
ΜΑΡΙΑ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

η επίσημη στιγμή του ελληνικού κινηματογράφου. Μιας μικρής - μεγάλης οικογένειας με τους πατριάρχες της, τους προγόνους και τους απογόνους της, τα ταλέντα, τις καθιερωμένες αξίες και τις νέες ελπίδες. Τους γάμους, τις ίντριγκες, τις γιορτές, τις συγκρούσεις. Τις γεννήσεις και τους θανάτους. Ένας πλήρης κύκλος ζωής.

Το φυλλομέτρημα των 35 χρόνων του είναι βέβαιο ότι θα έχει παραλείψεις. Κάποιοι θα χαμογελάσουν ευχαριστημένοι και κάποιοι θα δυσφορήσουν ενοχλημένοι. Στιγμιότυπα φωτογραφικά -κινηματογράφος- ίσον εικόνα-βαλμένα στη σειρά, επιδιώκουν να αποδώσουν το χρώμα και το αίσθημα της ετήσιας αυτής τελετής που ξεκίνησε το 1960 ως εβδομάδα για να καταλήξει τα τρία τελευταία χρόνια ένα Διεθνές Φεστιβάλ εφάμιλλο των αντίστοιχων ευρωπαϊκών.

Διανύοντας αυτήν την πορεία, νιώθει ο επισκέπτης του λούνα παρκ στην αίθουσα με τους παραμορφωτικούς καθρέφτες. Το ίδιο το γεγονός φαντάζει εντελώς διαφορετικό πριν, στη διάρκεια και μετά το φεστιβάλ. Και εδώ βρίσκεται ο κίνδυνος και η γοητεία του. Η κριτική επιτροπή είναι, συνήθως, υπόλογη για αλχημείες και όσοι παίρνουν το χρίσμα του μέλους, ορκίζονται πως δεν θα το επαναλάβουν.

Οι κριτικοί βρίσκονται σε διάσταση με τους διαγωνιζόμενους, φίλιες διαλύονται για να ανασυντεθούν λίγο αργότερα, πικρίες εκστομίζονται

Το 35ο Φεστιβάλ υπό το βλέμμα μιας μεγάλης απύσας, της Μελίνας Μερκούρη. Η αφίσα της φετινής διοργάνωσης προτρέπει για μια στοχαστική ματιά στο παρελθόν και στο παρόν ενός από τα παλαιότερα κινηματογραφικά φεστιβάλ της Ευρώπης.

που άλλοτε λησμονούνται άλλοτε εγγράφονται και αναπαράγονται...

Ένα είναι βέβαιο: Οτι το Φεστιβάλ έχει πετύχει. «Πέτυχε να δώσει βαρύτητα στον ελληνικό κινηματογράφο, να υπογραμμίσει και να προβάλει τις εξελίξεις και την πρόοδό του», έγραφε ο Μάριος Πλωρίτης στην «Ελευθερία» (30/9/1960).

Από την οθόνη της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών παρήλασε η φιλική παραγωγή 35 χρόνων, από τα καθίσματα χιλιάδες θεατές. Άλλοι με φεστιβαλική συνείδηση και ωρι-

μότητα άλλοι με έπαρση και διάθεση για χαβαλέ.

Πλατεία και εξώστης, κριτές και κρινόμενοι, παλιά και νέα γενιά, τουαλέτες και μπλου τζιν, σαρ και διανοούμενοι, συνοπγράφουν αυτή τη σύνθεση μνήμης που αποτελεί το Φεστιβάλ. Όσο για τις εικόνες, αυτές έρχονται και φεύγουν όπως σε ένα κινηματογραφικό φοντί ανσενέ¹...

1) Σβήσιμο ενός πλάνου μέσα σε ένα άλλο, με στιγμιαία διπλοτυπία μιας εικόνας που εμφανίζεται πάνω στην προηγούμενη που χάνεται.

Οι βραβευμένοι της Α' εβδομάδας: Ζωρζ Σαρρή (β' γυναικείου ρόλου, «Εγκλημα στα παρασκήνια»), Αλέκος Σακελλάριος, Τάκης Κανελλόπουλος («Μακεδονικός γάμος»), Νίκος Κούνδουρος («Το ποτάμι»), Κατίνα Παξινού, Στρατής Μυριβήλης, Αλίκη Βουγιουκλάκη («Μανταλένα»), Παντελής Ζερβός (β' ανδρικού ρόλου στη «Μανταλένα»), Γιώργος Ρούσσος (για το σενάριο της «Μανταλένας»), Αριστείδης Καρύδης - Φουκς (για τη φωτογραφία στο «Εγκλημα στα παρασκήνια») και Μάνος Χατζιδάκις (για τη μουσική στο «Ποτάμι»).

Η αργή ενηλικίωση ενός Φεστιβάλ

Τριάντα πέντε χρόνια γιορτής και συγκρούσεων οδήγησαν σ' ένα συγκερασμό, που εναρμονίζει την ελληνική πραγματικότητα με τη ματιά σ' ολόκληρο τον κόσμο

Του Γιάννη Μπακογιαννόπουλου

Τι είναι ένα Φεστιβάλ Κινηματογράφου; Ένας καλλιτεχνικός διαγωνισμός, όπου οι ειδήμονες θα ξεχωρίσουν τα νέα ρεύματα, τις καλύτερες δημιουργίες, θα τις τιμήσουν, και το κοινό θα έχει την ευκαιρία να τις παρακολουθήσει συγκεντρωμένες, να τις δει συγκριτικά, να ενημερωθεί και να απολαύσει αισθητικά;

Ή ένα μεγάλο πανηγύρι, μια επίδειξη μάρκετινγκ, μια πολύχρωμη γιορτή, όπου οι λαμπεροί αστέρες θα περνούν δίπλα σου, όπου οι θεατές θα βυθιστούν μέσα στο μύθο του σινεμά; Αιώνιο δίπολο, που εκφράζει και τη διφυή υπόσταση του κινηματογράφου, τέχνη και λαϊκή ψυχαγωγία, ποιητική-κοινωνική έκφραση και εμπόριο.

Το Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, μικρό

φεστιβάλ, μιας μικρής χώρας, με μικρή φιλική παραγωγή, έζησε όλες αυτές τις εξάρσεις, τις συγκρούσεις και τις πτώσεις, σε μινιατούρα βέβαια.

Άλλοτε κινούμενο προς τη μια κατεύθυνση άλλοτε προς την άλλη, ανάλογα με το πνεύμα κάθε εποχής, με τις δυνατότητες, με τα σκαμπανεβάσματα της πολιτικής, της κοινωνικής ζωής και του κινηματογράφου μας. Φτάνοντας στην 35η διοργάνωσή του, μοιάζει να έχει βρει ένα συγκερασμό, εναρμονίζει την ελληνική πραγματικότητα με τη σύγχρονη ανάγκη να κοιτάξουμε ολόκληρο τον κόσμο, που έχει γίνει πια τόσο κοντινός.

Το οπτικοακουστικό πεδίο μας αγκαλιάζει από παντού, ασφυκτικά, αλλά και δημιουργικά. Και απέναντι

Συνέχεια στην 4η σελίδα

1960: Η Ελένη Βλάχου συμμετείχε στην πρώτη, ιστορική, κριτική επιτροπή του Φεστιβάλ. Δίπλα της η Κατίνα Παξινού και ο Γ. Γεωργιάδης πρόεδρος της ΔΕΘ. Ένα φεστιβάλ γεννιέται με κάθε λαμπρότητα.

Ήταν, ίσως, από τις καλύτερες, σε σύνθεση, επιτροπές που εμφανίστηκαν στην πορεία του θεσμού και έδωσε το... χειρότερο αποτέλεσμα, βραβεύοντας τους «Ξεχασμένους ήρωες» του Τζέιμς Πάρις (7ο φεστιβάλ 1966). Από δεξιά διακρίνονται: Μ. Χατζιδάκις, Γ. Μπακογιαννόπουλος, Γ. Γρηγορίου, Α. Μαγγανάρης, Γ. Βαφόπουλος, Α. Μπουντουβής, Ε. Λαμπέτη, Ι. Θεοδωράκης, Ι. Βελλίδης, Ν. Αρβανίτης, Ρ. Βελισσαρίου, Φ. Φίνος, Γ. Τσαρούχης.

Ο Ηλίας Βενέζης πρόεδρος της κριτικής επιτροπής της 2ης εβδομάδας Ελληνικού Κινηματογράφου (1961) απονέμει στην Ειρήνη Παππά το βραβείο α' γυναικείου ρόλου για την ερμηνεία της στην «Αντιγόνη» του Γιώργου Τζαβέλλα. Μεταφορά στην οθόνη της ομώνυμης τραγωδίας του Σοφοκλή που διακρίθηκε σε πολλά διεθνή φεστιβάλ.

Συνέχεια από την 3η σελίδα

στην τηλεοπτική σμίκρυνση και τυποποίηση, ο κινηματογράφος είναι πάντα ένα ανοιχτό παράθυρο, στο σύμπαν και στην ψυχή μας. Αρα πολύτιμο...

«Μανταλένα» και «Ποτάμι»

Πόσο μακρά η διαδρομή από εκείνη την 1η Εβδομάδα Ελληνικού Κινηματογράφου, το 1960! Τότε, κάποιοι κινηματογραφόφιλοι ονειρεύτηκαν μια εκδήλωση για τον νεανικό, σφριγηλό Ελληνικό Κινηματογράφο. Είχε ήδη ριζώσει γερά, στο πλατύ κοινό, ο Φίνος, είχε στεριώσει το μίνι Χόλιγουντ του με την τακτική, πλούσια παραγωγή, τα είδη και τους αστέρες του, αλλά και οι καλλιτέχνες είχαν δοκιμάσει τις πτήσεις τους, ο Κακογιάννης με την άμεση, θριαμβευτική επιτυχία, ο Κούνδουρος με την πρωτοπορία του.

Ετσι, η εταιρία «Τέχνη» της Θεσσαλονίκης, με τον Λίνο Πολίτη και εμπυχωτή τον Παύλο Ζάννα, πρότεινε στη Διεθνή Εκθεση την καθιέρωση Ελληνικού και Διεθνούς (από τότε!) Φεστιβάλ. Στην Αθήνα, η Ελένη Βλάχου και η Λένα Σαββίδη ενστερνίστηκαν την πρωτοβουλία, το υπουργείο Βιομηχανίας τη θεσμοθέτησε και το Φεστιβάλ έγινε δυνατό να υλοποιηθεί χάρη στο γεγονός ότι ο Μάριος Πλωρίτης ανέλαβε τα βάρη της γραμματείας.

Από την πρώτη εβδομάδα υπήρχαν ήδη οι αναδρομές, οι ταινίες μικρού μήκους και οι αντιτιθέμενες κατευθύνσεις των έργων που συμμετείχαν. Από τη μια το καταναλωτικό σινεμά, με υπόδειγμα τη «Μανταλένα» και από την άλλη η προσωπική δημιουργία με «Το ποτάμι». Στην πρώτη αυτή μάχη υπερίσχυσε στα σημεία η «Μανταλένα», που τιμήθηκε με βραβεία σεναρίου, ερμηνείας για την Αλίκη Βουγιουκλάκη και Β' ανδρικού ρόλου για τον Παντελή Ζερβό, ενώ «Το ποτάμι» περιορίστηκε στο βραβείο σκηνοθεσίας.

Οι μάχες αυτές συνεχίστηκαν όσο ζούσε το εμπορικό σινεμά, δηλαδή ως την αρχή της επόμενης δεκαετίας. Κάποιες φορές σε λογικά επίπεδα, κάποιες άλλες με εξωφρενική προτίμηση για έργα «ελαφρών βαρών». Το 1966, απέναντι σε πλήθος αξιόλογες ταινίες, βραβεύτηκε η μετριότατη ταινία «Ξεχασμένοι ήρωες», επειδή έπρεπε να προμοτοτηθεί ο παραγωγός Τζέιμς Πάρις. Κι αυτό με συμπαιγνία, σε μια κριτική επιτροπή, που «περιείχε» Χατζιδάκι, Τσαρούχη, Γρηγορίου, Φίνο. (Συμμετείχε και ο υπογράφων και από τότε ορκίστηκε να μην «ξαναπαίξει», και το τήρησε απαρέγκλιτα).

Φυτώριο σκηνοθετών

Παρά τις αντιξοότητες (λογοκριτικές επεμβάσεις και αποκλεισμοί, «απομόνωση» των προσδευτικών ταινιών), η Εβδομάδα που «μεγάλωσε» σε Φεστιβάλ, από την έβδομη χρονιά, λειτούργησε σαν θερμοκοιτίδα και καθρέφτης της ανάπτυξης και της εξέλιξης του κινηματογράφου μας. Ήδη το 1960, ένας άγνωστος νεαρός Θεσσαλονίκιος, ο Τάκης Κα-

νελλόπουλος, έγινε ξαφνικά το ελπιδοφόρο πρόσωπο της ημέρας, με μια ταινία μικρού μήκους, τον «Μακεδονικό γάμο». Χάρη σ' αυτό το γεγονός, δύο χρόνια αργότερα, επέστρεψε με μια μεγάλη παραγωγή, τον «Ουρανό».

Ετσι «ξεμύτισαν» με μικρού μήκους ταινίες σημαντικοί δημιουργοί, ο Νικολαΐδης, ο Σφήκας, ο Κολλάτος και ιδίως μια ολόκληρη γενιά, στο φεστιβάλ του 1965 ο Βούλγαρης, ο Μανθούλης, ο Παπαστάθης, ο Λιαρόπουλος, ο Ζώης, ακόμη και ο Δ. Νόλλας («Μιας δεκάρας ιστορία»). Το υπόγειο ρεύμα ενός νέου κινηματογράφου που φούσκωνε συνεχώς ξέσπασε το 1966, στο 7ο Φεστιβάλ. Δίπλα στους καλούς Κατσουρίδη, Καψάσκη, παρουσιάστηκαν μονομιάς σημαντικές ταινίες, όπως «Η εκδρομή» του Κανελλόπουλου, ο «Μέχρι το πλοίο» του Δαμιανού, το «Πρόσωπο με πρόσωπο» του Μανθούλη, το «Με τη λάμψη στα μάτια» του Γλυκοφρύδη, «Ο θάνατος του Αλέξανδρου» του Κολλάτου.

Χρόνια δίσεκτα

Υστερα έπεσε η ταφόπλακα της δικτατορίας. Κι όμως, παρά τη λογοκρισία (που απέκλεισε την «Ανοιχτή επιστολή» του Σταμπουλόπουλου), ο κινηματογράφος και το Φεστιβάλ άρχισαν να συγκεντρώνουν τις νέες δυνάμεις: Αγγελόπουλος, ο απών Τρνές, Μαραγκός, Ψαρράς και το 1970 έρχεται «Η αναπαράσταση». Το νεανικό κοινό εκδηλώνεται, αποδοκιμάζει τη «μούχλα», χειροκροτεί το τολμηρό, το νέο, το πολιτικό, το ουσιαστικό. Η «Ευδοκία» του Δαμιανού και το «Τι έκανες στον πόλεμο Θανάση» του Κατσουρίδη θριαμβεύουν το 1971, οι «Μέρες του '36» του Αγγελόπουλου και «Το προξενιό της Αννας» του Βούλγαρη το 1972, ο «Ιωάννης ο βίαιος» της Μαρκετάκη, το «Λάβετε θέσεις» του Μαραγκού, το «Τόπος κρανίου» του Αριστόπουλου, το 1973, ενώ ξεπροβάλλει μια νέα «φουρνιά» στις μικρού μήκους, από το περιοδικό «Σύγχρονος κινηματογράφος»: Παπαγιαννίδης, Ηλιοπούλου, Σμαραγδής, Λιάππα, Κόρρας, Ρακιτζής.

Αυτή η συνεχής εναλλαγή, νέα «κύματα» που περνούν από τις «δοκιμές» στην ωριμότητα είναι το αέναο φαινόμενο του Φεστιβάλ. Με την πάυση της δικτατορίας γύρισαν και οι εκπατρισμένοι, και η Θεσσαλονίκη πλημμύρισε από τους χειμάρρους της πολιτικής και του στρατευμένου ντοκιμαντέρ.

Υπερβολές βέβαια. Ιδίως, όταν οι σκηνοθέτες ζητούσαν να δοθεί το Φεστιβάλ στα χέρια του λαού, οι κριτικές επιτροπές να απαρτίζονται από εργάτες, αγρότες και συνδικαλιστές. Ομως, ποια άλλη τέχνη στάθηκε πιο άμεσος και ουσιαστικός μάρτυρας των ιστορικών φάσεων της αντίστασης και κατόπιν του αληθινού εκδημοκρατισμού της Ελλάδος; Και αν τα «Μέγαρα» ή ο «Αγώνας», αργότερα τα «Πετροχημικά», βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή των βραβεύσεων, μαζί με το «Κιέριον» του Θέου, παράλληλα υπογραμμίστηκε η παρουσία άλλων πιο στιλιζαρισμένων μορφών, όπως «Τα χρώματα της Ιριδος» του

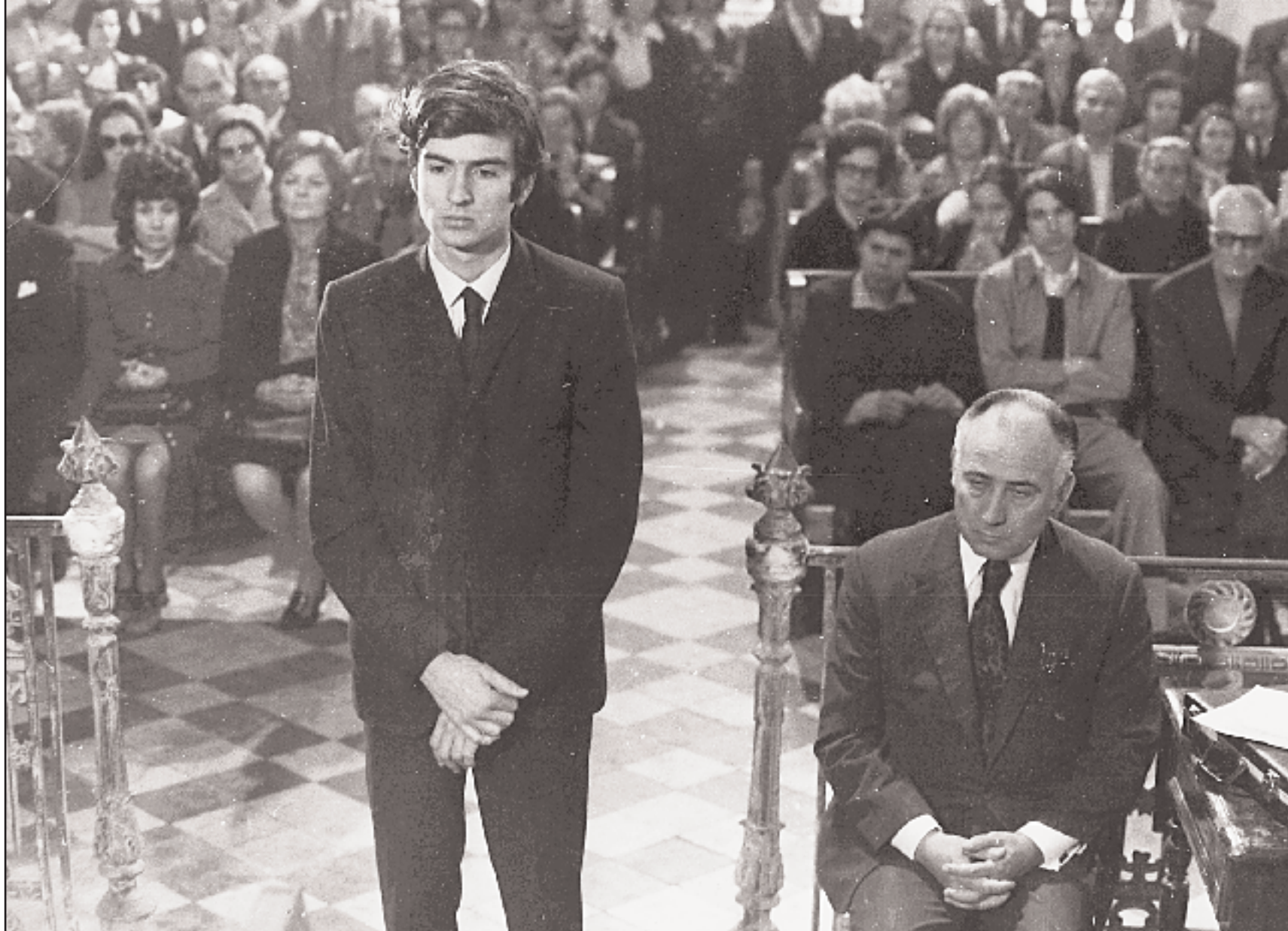
Συνέχεια στην 6η σελίδα

Ευχαριστεί το κοινό που τον αποθεώνει. Και δικαιολογημένα ενσαρκώνει τον πόνο, την κακοτυχία, αλλά και τη βαθιά ανθρωπιά, εν ολίγοις, την καθημερινή οδύσσεια του μέσου Έλληνα. Ο Θανάσης Βέγγος είναι το σύμβολο μιας εποχής. Το 1972 (φωτ.) επανέλαβε την επιτυχία του 1971. Απέσπασε και πάλι το βραβείο α' ανδρικού ρόλου, με το «Θανάση πάρε το όπλο σου» ένα χρόνο μετά το «Τι έκανες στον πόλεμο Θανάση;». Είναι, άραγε, τυχαίο το όνομα και στους δυο τίτλους; Ο Θανάσης είναι ένα είδος λαϊκού ήρωα.

Δημοφιλής ο Χριστόφορος Νέζερ ανταλλάσσει χειραψίες με το κοινό του 10ου φεστιβάλ (1969). Ήταν μέλος της προκριματικής επιτροπής.

1973: Ήταν από τα πιο ζωντανά και ταραχώδη φεστιβάλ στην έως τότε πορεία του θεσμού. Ο «Ιωάννης ο βίαιος» πρόσφερε στην Τώνια Μαρκετάκη τα βραβεία σκηνοθεσίας και σεναρίου και μια αξιοσημείωτη θέση στους Ευρωπαίους δημιουργούς. Ο Μανώλης Λογιάδης βραβεύθηκε για την ερμηνεία του στο ρόλο ενός δολοφόνου που σκοτώνει μια κοπέλα από σεξουαλική ανικανότητα.

Ο ερωτικός πόθος κυρίαρχο στοιχείο στις «Μικρές Αφροδίτες». Βράχια και θάλασσα σ' ένα συνεχές ερωτομιλητό, ίχνη κοστούμιών που περισσότερο τονίζουν παρά κρύβουν την ερωτική φύση των σωμάτων... Βραβείο καλύτερης ταινίας και σκηνοθεσίας στο Νίκο Κούνδουρο, στο φεστιβάλ του 1963 και «Αργυρή Άρκτος» σκηνοθεσίας στο Βερολίνο την ίδια χρονιά. Στη φωτογραφία η Ελένη Προκοπίου.

Συνέχεια από την 5η σελίδα

Παναγιωτόπουλου, το «Μοντέλο» του Σφήκα, η «Ευρυδίκη» του Νικολαΐδη, ο «Προμηθέας σε δεύτερο πρόσωπο» του Φέρρη, η «Βιογραφία» του Ρεντζή.

Τεθλασμένη διαδρομή

Ο νέος ελληνικός κινηματογράφος διαμορφώθηκε έτσι, με τα θετικά και τα αρνητικά του, ακολουθώντας την τεθλασμένη του διαδρομή, αναζητώντας το κοινό του, πρώτα σε «δοκιμή» στη μικρογραφία του Φεστιβάλ, ύστερα στην πιο δύσκολη αρένα των αιθουσών.

Οι παλιοί «μεγάλοι» επανεμφάνιστηκαν, «διαγωνίστηκαν» με τους νεαρούς, η πολιτική υποχώρησε προς την πιο έντονη υποκειμενικότητα, οι ανεξάρτητες, χαμηλού κόστους παραγωγές εξελίχθηκαν προς μεγαλύτερους όγκους, η ιδιωτική χρηματοδότηση αντικαταστάθηκε από την κρατική χορηγία, μέσω του Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου.

Αλλά και η εισβολή του ξένου, ι-δίως του αμερικανικού κινηματογράφου, έφερε την κρίση, την «αναιμία», την αδιαφορία του κοινού. Με τις συνθήκες ενός δύσκολου αγώνα επιβίωσης, με τη νέα διεθνή μορφή του τι μπορεί να προσφέρει στην ελληνική παραγωγή το Φεστιβάλ; Λίγα πράγματα, που και αυτά, όμως, είναι πολύτιμα στην εποχή της ανομβρίας. Εμπρός, λοιπόν, ας σηκωθεί η αυλαία του 35ου Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης.

Θεσσαλονίκη και Φεστιβάλ

35 χρόνια μετά...
εν αναμονή
της αποκέντρωσης

Του **Νίκου Μπακόλα**

Συγγραφέα

ΣΤΑ πρώτα πενήντα χρόνια της ελεύθερης ζωής της, μετά το 1912, η Θεσσαλονίκη λίγα πράγματα αφέθηκε να κάνει μόνη της και αυτά, κυρίως, στον πολιτισμικό τομέα. Εβγαλε τις εφημερίδες της και τα περιοδικά της, τα βιβλία των συγγραφέων της, ίδρυσε την Διεθνή της Εκθεση, την Μακεδονική Καλλιτεχνική Εταιρία «Τέχνη» και κάποια μικρότερα πολιτιστικά σωματεία και τελευταίο θεσμό, το Φεστιβάλ Κινηματογράφου. Γιατί το Φεστιβάλ αυτό υπήρξε έμπνευση, γέννημα και θρέμμα της Θεσσαλονίκης.

Η γέννηση

Η ιδέα ξεκίνησε μέσα από την Διεθνή Εκθεση και την «Τέχνη» και δεν είναι τυχαίο ότι κάποιοι από τους πρωτεργάτες του θεσμού ήταν στελέχη και στους δυο οργανισμούς. Για όσους το έχουν λησμονούν (ή θέλουν να το λησμονούν) το Φεστιβάλ Ελληνικού Κινηματογράφου γεννήθηκε ως εξής:

Η ΔΕΘ, με προτροπή του υποδιευθυντή της Δαμιανού Γαλαζούδη, που ήταν και αντιπρόεδρος της «Τέχνης», ζήτησε από την «Τέχνη» ιδέες για την επέκταση της πολιτιστικής δραστηριότητας της πόλης. Η καλλιτεχνική αυτή εταιρία, που ήδη λειτουργούσε με επιτυχία την κινηματογραφική της λέσχη, με πρωτεργάτη τον Παύλο Ζάννα και βοηθούς του τον Γαλαζούδη και τον υπογράφο, έρριξε την ιδέα ενός κινηματογραφικού φεστιβάλ και άλλων εκδηλώσεων. Η ΔΕΘ, σε πρώτη θέση, επέλεξε την καθιέρωση του φεστιβάλ. Στην αρχή, μάλιστα, έχοντας την απαραίτητη αυτογνωσία, ονόμασε την εκδήλωση Εβδομάδα Ελληνικού Κινηματογράφου. Και την ευθύνη της οργάνωσης και της υλοποίησης της ιδέας, την ανέθεσε η ΔΕΘ στον Γαλαζούδη και στον υπογράφο, μέλος τότε του Δ.Σ. της «Τέχνης» δημοσιογράφο που ασχολιόταν, κυρίως, με τα πολιτιστικά και με τον κινηματογράφο και προϊστάμενο του γραφείου Τύπου της ΔΕΘ. Ετσι ξεκίνησε η «Εβδομάδα» δηλαδή με έμπνευση και πρωτοβουλία των συγκεκριμένων ανθρώπων της Θεσσαλονίκης.

Θα ήταν άδικο αν δεν αναφερόταν το όνομα του Γιώργου Γεωργιάδη, τότε προέδρου της ΔΕΘ και αληθινού ευπατρίδη, που έδειξε τότε για το φε-

1965: Ο Παύλος Ζάννας, η Μίνα Ζάννα και ο Νίκος Κούνδουρος ετοιμάζονται για την... επόμενη προβολή.

στιβάλ πολλή αγάπη και φροντίδα.

Η ιδέα, λοιπόν, ήταν της Θεσσαλονίκης. Από κει και πέρα, όμως, όλη η δουλειά έπρεπε, κατ' ανάγκη να μεταφερθεί στην Αθήνα. Εκεί παράγονταν οι ταινίες, εκεί ζούσαν σκηνοθέτες, ηθοποιοί, τεχνικοί κ.λπ., άρα εκεί έπρεπε να επικεντρωθεί το ενδιαφέρον. Η πρώτη «Εβδομάδα Ελληνικού Κινηματογράφου» οργα-

νώθηκε βιαστικά και με ελλείψεις. Στάλθηκε τότε ο υπογράφων στην Αθήνα, στα εκεί γραφεία της ΔΕΘ και με μοναδικά εφόδια τις όποιες γνώσεις του, τις λίγες γνωριμίες του και το τηλέφωνο άρχισε μια αγωνιώδη προσπάθεια να εξασφαλίσει ταινίες (τότε ήταν ελάχιστες οι «φεστιβαλικές») και την άφιξη στη Θεσσαλονίκη καλλιτεχνών, πνευματικών ανθρω-

πων, κριτικών, δημοσιογράφων κ.λπ.

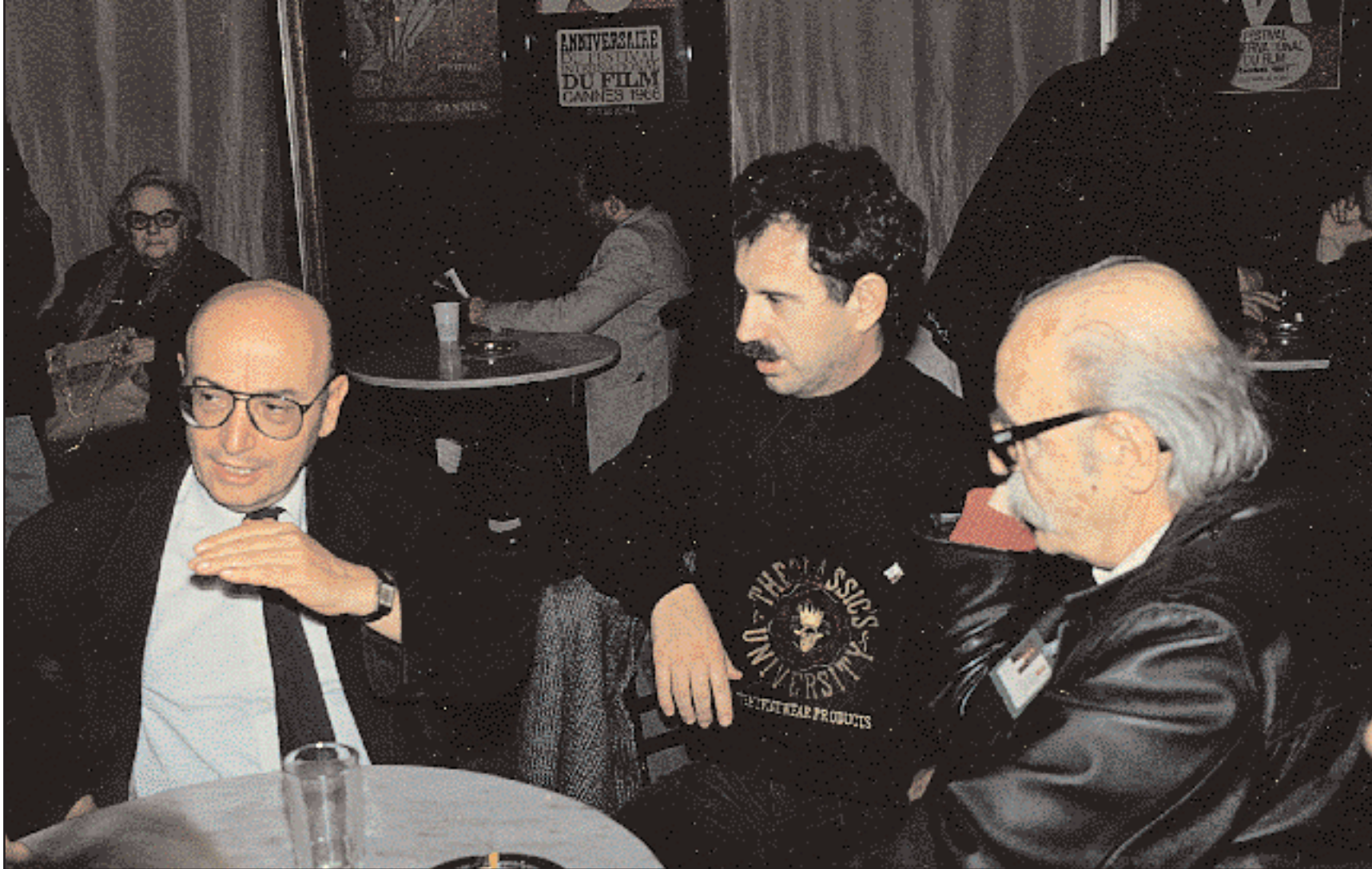
Είναι γνωστό ότι η πρώτη «Εβδομάδα» πέτυχε περισσότερο απ' όσο θα περίμενε κανείς. Πέτυχε χάρη σε δύο σημαντικούς παράγοντες: την αγάπη που έδειξε για τον πρωτοφανερωτο θεσμό το κοινό της Θεσσαλονίκης και τη μεγάλη προβολή (θετική ή αρνητική) του Τύπου, κυρίως του αθηναϊκού. Ηθοποιοί και σκηνοθέτες αποθεώθηκαν, στην κριτική επιτροπή έλαμπαν η Κατίνα Παξινού και ο Στρατής Μυριβήλης, η Ελένη Βλάχου και τόσο άλλοι, μάλιστα τρεις ή τέσσερις Θεσσαλονικείς.

Η πείρα και οι επικρίσεις για κάποια μειονεκτήματα έγιναν μαθήματα. Κι από τον δεύτερο κιόλας χρόνο, το 1961, η «Εβδομάδα» απέκτησε τον κανονισμό της και πληρέστερη οργάνωση. Κι επί πλέον έγινε το πρώτο βήμα για διεθνοποίησή του με τη συμμετοχή ταινιών από τις χώρες που μετείχαν στη ΔΕΘ.

Σήμερα το Φεστιβάλ έχει μεγαλώσει, έχει εξελιχθεί, αλλά, νομίζω, έχει αποξενωθεί από την πόλη. Ολα κατευθύνονται και διευθύνονται από την Αθήνα, στην κριτική επιτροπή μετέχει κάθε φορά ένας Θεσσαλονικεύς (άλλοτε ήταν τρεις ως πέντε), η πόλη σκέφτεται ή αισθάνεται ότι παραμερίσθηκε από κάτι που δημιούργησε κι ανάθρεψε εκείνη, όχι ανεπιτυχώς. Και περιμένει μάταια την περιλάλητη αποκέντρωση.

1974: Η Άννα Συνοδινού, μέλος της Κριτικής Επιτροπής, ο Παύλος Ζάννας, πρόεδρος στην ίδια επιτροπή. Το 15ο Φεστιβάλ υπήρξε ορόσημο στην εδραίωση του θεσμού.

...Αρμονική συνύπαρξη ενός σκηνοθέτη (Θ. Αγγελόπουλος), ενός ιστορικού του κινηματογράφου (Γ. Σολδάτος) κι ενός κριτικού (Γρ. Γρηγορίου). Ο Γ. Σολδάτος υπογράφει την πολύτομη «Ιστορία του Ελληνικού Κινηματογράφου». Όσο για τον Γρηγόρη Γρηγορίου, το όνομά του είναι συνώνυμο με εκείνο του φεστιβάλ. Από τα «θεσμικά» του πρόσωπα.

Κριτικοί και σκηνοθέτες

Του Βασίλη Ραφαηλίδη

Κριτικού και θεωρητικού του κινηματογράφου

Σχέσεις ευάλωτες και ιδιόμορφες

Η ΛΑΤΙΝΙΚΗ λέξη *festivus*, από την οποία κατάγεται η γαλλική *festival* και η ακριβής φωνητική απόδοσή της στα ελληνικά φεστιβάλ, σημαίνει εορταστικός. Το παραπάνω επίθετο εξυπακούει το ουσιαστικό εκδήλωση. Τα φεστιβάλ, συνεπώς, είναι εορταστικές εκδηλώσεις κάθε είδους και μορφής. Τα φεστιβάλ κρασιού, ας πούμε, είναι πιο κοντά στο αρχικό λατινικό νόημα της λέξης, που αναφερόταν σε λαϊκές γιορτές κρασάτες και ερωτικές. Στα ρωμαϊκά φεστιβούσ πήγαινε κανείς για να πιει του σκασιού και με τη βοήθεια του Βάκχου να συναντήσει την Αφροδίτη στο παραδίπλα δασάκι, ή και μέσα στο χώρο του φεστιβάλ τον καιρό της παρακμής της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Πρέπει να ήταν πολύ όμορφα αυτά τα φεστιβάλ!

Με τον καιρό, από πανηγυρις (στα αρχαία ελληνικά) και πανηγύρι (στα νέα ελληνικά) που ήταν τα φεστιβάλ, έγιναν πρώτα ζωοπανηγύρεις και στη συνέχεια εμποροπανηγύρεις. Τα σημερινά φεστιβάλ είναι και τα τρία μαζί: πανηγύρια, που συχνά είναι για τα πανηγύρια (καταλαβαίνετε, τώρα, γιατί δεν μεταφράζουμε το λατινικό φεστιβάλ με την ελληνικότατη λέξη πανηγύρι), και μαζί ζωοπανηγύρεις (παν πολλά δίποδα ζώα σ' αυτά), και μαζί εμποροπανηγύρεις (κάθε φεστιβάλ έχει σχέση με εμπορικές συναλλαγές, ακόμα και όταν

λειτουργεί σαν βιτρίνα μόνο).

Το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης το δημιούργησε η Διεθνής Εκθεση Θεσσαλονίκης στο πλαίσιο των γενικότερων εμπορικών δραστηριοτήτων της. Ήταν και παραμένει ένα εκθετήριο ιδιόμορφων προϊόντων, που λέγονται ταινίες και που, επειδή δεν μπορούν να εκτεθούν σε χώρο (βιτρίνα ή εκθεσιακός χώρος), εκτίθενται σε χρόνο (προβολή). Εκεί βλέπουν τις ταινίες οι έμποροι κινηματογραφικών ταινιών, τόσο οι χοντρέμποροι-διανομείς όσο και οι μικρέμποροι-αιθουσάρχες, και αποφασίζουν αν πρέπει ή δεν πρέπει να αγοράσουν το εμπόρευμα-ταινία, με κριτήριο το προσδοκώμενο κέρδος. Παρεμπιπτόντως, τις ταινίες τις βλέπει και ένα περιορισμένο κοινό, που λειτουργεί σαν δείκτης της απήχησης στο ευρύτερο κοινό μιας συγκεκριμένης ταινίας. Παρεμπιπτόντως επίσης τις βλέπουν τόσο οι κριτές όσο και οι κριτικοί.

Κριτές και κριτικοί

Οι κριτές είναι κάτι όλως διάφορον των κριτικών. Ανθρωποι ετερόκλητης παιδείας, ευαισθησίας και νοημοσύνης, και συχνά παντελώς άσχετοι με το αντικείμενο, αθροίζουν τις ψήφους τους, διαιρούν διά του συνόλου των κεφαλών τους, μερικές από τις οποίες είναι παντελώς άδειες,

και βγάζουν έναν μέσο όρο, που λέγεται βραβείο. Αν βραβευτεί ο δημιουργός, που λέγεται έτσι γιατί προσπαθεί να μιμηθεί το δημιουργό, δημιουργώντας πράγματα συχνά παντελώς άχρηστα εκ του μη όντως, έχει καλώς. Ποτέ δεν θα ρωτήσει ποι οι ήταν αυτοί που του έδωσαν το βραβείο. Βραβείο ήθελε, βραβείο πήρε - και άκρα του τάφου σιωπή για την ποιότητα του βραβείου, που επικαθορίζεται από τον στατιστικό μέσο όρο της ποιότητας των κριτών, οι μισοί από τους οποίους είναι από ανεπαρκείς έως ηλίθιοι.

Αυτό που με ενοχλούσε ιδιαίτερα τα τριάντα χρόνια που παρακολούθησα το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης σαν κριτικός κινηματογράφου (ένα επάγγελμα είναι και αυτό, που συχνά το ονομάζουν λειτούργημα για να κοροϊδεύουν τους εαυτούς τους κυρίως οι κριτικοί και να νιώθουν έτσι λειτουργοί, όπως περίπου οι παπάδες που τελούν τη λειτουργία προκειμένου να μαζέψουν λειτουργίες, ή άλλα εξίσου πεζά αλλά χρήσιμα πράγματα, όπως το χρήματα που λέγεται έτσι γιατί είναι το κατ' εξοχήν χρήσιμο πράγμα) ήταν το αυξημένο ενδιαφέρον των δημιουργών, καλών και κακών, για την κριτική των κριτικών και όχι για την κριτική των κριτών. Βλέπεις, η κριτική των κριτών εκφράζεται με έναν απρόσωπο στατιστικό μέσο όρο,

που προστατεύει σαν ομπρέλα την ηλιθιότητα κάποιων κριτών που ψήφισαν σαν ισότιμοι κατά τον νου και την ευαισθησία με τους ικανούς κριτές, ενώ η κριτική των κριτικών, καλών και κακών, εκφράζεται πάντα με τρόπο προσωπικό και ως εκ τούτου βρίσκεται πέραν της στατιστικής του μέσου όρου που εκφράζει η απόφαση της κριτικής επιτροπής. Συνεπώς, οι κριτικοί είναι ευάλωτοι: Μπορείς να δείς έναν κριτικό, όχι όμως και την κριτική επιτροπή - τους κριτές.

Αδυναμία

Η δεύτερη και σημαντικότερη εμπειρία μου από τη μακρόχρονη θητεία μου στο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης έχει σχέση με την πλήρη αδυναμία των δημιουργών (καλών και κακών) να ορίσουν τις έννοιες «καλή κριτική» και «κακή κριτική». Την ευνοϊκή γι' αυτούς κριτική, τη θεωρούν καλή καθεαυτή και τη δυσμενή γι' αυτούς κριτική, τη θεωρούν κακή καθεαυτή. Τους είναι παντελώς αδιάφορο αν μια δυσμενής γι' αυτούς κριτική είναι καλή καθεαυτή, αν δηλαδή είναι ένα ενδιαφέρον, έξυπνο, έντιμο και τεκμηριωμένο κείμενο. «Καλό είναι, ό,τι είναι καλό για μένα». Ακριβώς έτσι σκέφτεται και ο μπακάλης. Καλή είναι η φέτα, όταν την πουλάει σε καλή τιμή. Κάπως έτσι σκέφτεται και ο μπακάλης - καλλιτέχνης, ή αυτός που εκλαμβάνει τον εαυτό του ως καλλιτέχνη γιατί έτσι θέλει, ή γιατί έτσι του είπε η μαμά του.

Αλλαγή στον τίτλο της ΣΕΛ 8

Κριτικοί και σκηνοθέτες

Το ελληνικό βλαχοχόλιγουντ

Η κακόγουστη κοσμικότητα που χαρακτήριζε την πρώτη περίοδο του Φεστιβάλ

Αριστερά: Η Αν Λόμπεργκ, ο Γιώργος Φούντας, η Ελενα Ναθαναήλ στο 9ο Φεστιβάλ. Η Λόμπεργκ πρωταγωνιστούσε στο «Κορίτσια στον ήλιο» –το σενάριο έγραψε ο Ιάκωβος Καμπανέλλης– που προβλήθηκε, τότε, με μεγάλη επιτυχία (προτάθηκε, επίσης, για Οσκαρ καλύτερης ξένης ταινίας). Η Ναθαναήλ, ακτινοβολώντας, εντυπωσιακά όμορφη, βραβεύτηκε για την ερμηνεία της στην ταινία «Ραντεβού με μια άγνωστη». Και τις δύο ταινίες υπέγραψε ο Βασίλης Γεωργιάδης. Είχε την τιμητική του σ' αυτό το Φεστιβάλ του '68. **Δεξιά:** Η Ελένη Ανουσάκη, νεαρή στάρλετ τότε, βρέθηκε στο επίκεντρο της προσοχής το 1964, στην πέμπτη εβδομάδα του Φεστιβάλ, με τις τολμηρές εμφανίσεις της. Στο σιντριβάνι, κατ' απομίμηση ανάλογων... περιστατικών στις Κάννες, ή μήπως επηρεασμένη από τη θρυλική σκηνή στο «Ντόλτσε βίτα» του Φελίνι;

Το Ιάκωβου Καμπανέλλη

Θεατρικού συγγραφέα

Η ΖΩΗ του Φεστιβάλ Κινηματογράφου στη Θεσσαλονίκη χαρακτηρίζεται διαφορετικά για κάθε μία από τις δύο περιόδους της λειτουργίας του.

Διαφέρει πολύ ευτυχώς η δεύτερη, η από τη μεταπολίτευση κι εδώ, από την πρώτη. Εκείνη, που, δυστυχώς, μερικοί τη συζητούν και τη νοσταλγούν σαν τη χρυσή του εποχή. Τότε, επήγα για μια μόνη φορά και έφυγα πριν της ώρας γιατί δεν μ' ενδιέφερε –ή πιο σωστά, με απώθησε– η κακόγουστη βλαχαδερή κοσμικότητα που το χαρακτήριζε. Παραγωγοί, σκηνοθέτες, σταν και στάρλετς, που μπαινανε σ' ένα σμόκιν και σε μακριές τουαλέτες και μαϊμουδίζανε, στις προβολές και στις δεξιώσεις, όσα γίνονταν στις Κάννες και στη Βενετία.

Κατά τα άλλα ανάμεσα στις ασήμα-

ντες έως σαχλές ταινίες που –συνήθως– ήταν υποψήφιες για βράβευση, τύχαινε κάπου κάπου να υπάρχει και κάποια που η φωτεινή διαφορά απ' τις άλλες ήταν όσο της μέρας απ' τη νύχτα. Αλλά ακόμη και αυτή η σπάνια ποιοτική παρουσία –μονήρης, συγκινητική και δονκιχοτική απόπειρα δικαίωσης του Φεστιβάλ– δύσκολα αποσπούσε κάποια απ' τις διακρίσεις που άξιζε. Γιατί –πάλι συνήθως– τα περισσότερα μέλη της κριτικής επιτροπής ήταν συγκοινωνούντα δοχεία της αντίληψης που είχαν για τον ελληνικό κινηματογράφο οι ισχυροί παραγωγοί του ελληνικού βλαχοχόλιγουντ.

Σε όλη αυτή την πρώτη περίοδο, αυτή τη χρυσή εποχή, το Φεστιβάλ ήταν ο αθλοθέτης και ο επιβραβεύων την μετριότητα του –μετριότητας– εμπορικού κινηματογράφου, και ο ενθαρρύνων τη συνέχεια στα ίδια καλούπια για ίδια κατασκευάσματα.

Δεν είναι τυχαίο το ότι οι αξιόλογοι σκηνοθέτες της περιόδου 1950–70 είναι δυσανάλογα πολλοί σε σχέση με τον αριθμό αξιόλογων ταινιών που γυρίστηκαν την εικοσαετία αυτή. Και φανερό και γνωστό είναι ότι οι ικανότητες και οι φιλοδοξίες τους μείνανε στο ράφι ή πολτοποιήθηκαν στους μύλους της μαζικής εμπορικής παραγωγής λόγω βιοποριστικής ανάγκης.

Το μόνο λαμπερό στοιχείο σ' αυτού του είδους τις ταινίες ήταν η παρουσία των κωμικών ηθοποιών της παλιάς γενιάς, των πράγματι σπουδαίων ηθοποιών. Που όμως, πόσο πιο σημαντικές ερμηνείες τους θα είχαν χαρεί, και οι ίδιοι και οι θεατές, εάν δεν τους είχαν καταδικάσει να επαναλαμβάνουν τα ίδια νουμερίστικα σουσουμια και στις 50 και στις 100 ταινίες που έπαιξαν.

Ας με συγχωρεί η αγαπημένη μου Θεσσαλονίκη, που δεν επαινώ μian εκδήλωση που φιλοξενούσε και ενί-

σχυε. Αλλά για όσα είπα δεν θεωρώ υπεύθυνη ούτε τη Θεσσαλονίκη ούτε τους Θεσσαλονικείς. Η αμαρτία όμως συμβαίνει σχεδόν πάντα ήταν «αθηναϊκή»»

Τελικά όμως έστω και καθυστερημένα, η ύπαρξη του Φεστιβάλ δικαιώθηκε με την ομαδική παρουσία των δημιουργών του νέου κινηματογράφου, ευθύς μόλις ήρθε η μεταπολίτευση (1974-75). Από τότε και μέχρι τώρα έχει τα γνωρίσματα που προϋποθέτει ένα Φεστιβάλ: ανάδειξη νέων ταλέντων αναγνώριση των δασκάλων τους, δυνατότητες δοκιμασίας του πειραματισμού.

Και κλείνω μ' ένα υστερόγραφο. Οι ταινίες που κατηγορήσα παρουσιάζονται τώρα σωρηδόν στα τηλεοπτικά κανάλια κι έχουν και πολλούς απρόβλεπτους θαυμαστές. Δεν νομίζω πως ξαφνικά έγιναν καλές. Ο παράγων που τις καλλωπίζει είναι το χείρον των σίριαλ που τις περιβάλλει.

Η πολιτική διάσταση

Η πορεία του Φεστιβάλ Κινηματογράφου από την «Εβδομάδα» έως τη διεθνοποίησή του

Εξώστης: ο 12ος, και κάποιες φορές ο καθοριστικός «παίκτης» στο φεστιβάλ. Κάποτε, είχε λόγο και πολιτική συνείδηση. Εκκίνησε σαν η «άλλη» φωνή, για να εξελιχθεί σε βόμβο ενοχλητικό και, κάποτε, εξοργιστικό.

Το Θανάση Ρεντζή

Σκηνοθέτη και πρώην διευθυντή του φεστιβάλ

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ του Φεστιβάλ Ελληνικού Κινηματογράφου μοιάζει κάπως συμπτωματική εξαιτίας του γεγονότος ότι η πρώτη διοργάνωση προκλήθηκε έπειτα από πρόσκληση της Διεθνούς Εκθεσης Θεσσαλονίκης προς την Μακεδονική Καλλιτεχνική Εταιρία ΤΕΧΝΗ, που ζητούσε τη συνεργασία της στον εορτασμό των 25 χρόνων λειτουργίας της ΔΕΘ και την πλαίσιωσή του με καλλιτεχνικές εκδηλώσεις. Η συνεργασία αυτή πραγματοποιήθηκε με βάση τη εμπειρογαστεί ο Παύλος Ζάννας (ως μέλος τότε του Δ.Σ. της ΤΕΧΝΗΣ και δημιουργός της Κινηματογραφικής Λέσχης). Προβλεπόταν μια σειρά εκ-

δηλώσεων, αλλά πραγματοποιήθηκαν μόνο δύο, Εβδομάς Ελληνικού Κινηματογράφου και Παραστάσεις με Χορευτικά Συγκροτήματα.

Προσωπικά πιστεύω πως κι αν η εν λόγω συμπτωματική πρωτοβουλία δεν είχε υπάρξει, τρεις άλλες λιγότερο συμπτωματικές έτειναν στον ίδιο στόχο. Η πρώτη εκπορευόταν από την ένωση των ξενοδόχων της Ρόδου, η δεύτερη από τον Εθνικό Οργανισμό Τουρισμού που την εποχή εκείνη προωθούσε σε συνεργασία με την Περιγητική Λέσχη την διαμόρφωση μιας πολιτικής καλλιτεχνικών εκδηλώσεων που οδήγησε στη θέσπιση των Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου –και η τρίτη προερχόταν από τον κινηματογραφικό χώρο που ζητούσε τη διαμόρφωση συνολικής πολιτικής στο γενικότερο πλαίσιο

της βιομηχανικής ανάπτυξης. Ο Φιλοποίμη Φίνος ως προεξάρχων και επικεφαλής των παραγωγών της εποχής που είχε τιμηθεί απ' τα φοιτητικά του χρόνια με τη φιλία των Κ. Καραμανλή (πρωθυπουργού), Ν. Μάρτη (υπουργού Βιομηχανίας) και Γ. Μαύρου (πρώην υπουργού και διακεκριμένου στελέχους της αντιπολίτευσης) πήρε την πρωτοβουλία και εισήγηθηκε τη σύνταξη ενός νόμου με αναπτυξιακό χαρακτήρα κατά τα πρότυπα της Ιταλίας και της Γαλλίας. Αυτή ήταν τελικά και η πιο αποφασιστική ενέργεια που οδήγησε τη συμπτωματική Εβδομάδα Ελληνικού Κινηματογράφου να γίνει θεσμός.

Νόμος

Ο νόμος που είχε εισηγηθεί από το 1958 ο Φίνος βρισκόταν στο στάδιο

της τελικής επεξεργασίας όταν διεξαγόταν η Α' Εβδομάς Ελληνικού Κινηματογράφου (Σεπτέμβριο 1960) και σε λίγο θα 'παιρνε το δρόμο για τη ψήφισή του από τη Βουλή. Φυσικά, προέβλεπε πολλά πράγματα, αλλά τα κυριότερα άργησαν να εφαρμοστούν ή δεν εφαρμόστηκαν ποτέ.

Η Εβδομάς Ελληνικού Κινηματογράφου έτυχε άμεσης εφαρμογής και δημιούργησε μια σύνδεση ανάμεσα στην κρατική πολιτική και το νεότευκτο θεσμό, έτσι που να θεωρείται πάντα ως ο καθρέφτης της κυβερνητικής πολιτικής σ' αυτόν τον τομέα. Ο ίδιος ο νόμος δεν περιείχε πολλές λεπτομέρειες για τον τρόπο διεξαγωγής της εκδήλωσης την οργάνωση της οποίας ανέθετε στην ΔΕΘ, αλλά η συγκρότηση των επιτροπών γινόταν με υπουργική από-

φαση κι έτσι γίνεται δυστυχώς ακόμα και σήμερα.

Η πρώτη πενταετία κύλησε με οργανωτικές αδυναμίες και διοικητικό-λογοκριτικές παρεμβάσεις, προσφέροντας όμως μια πρωτοφανή δημοσιότητα για την ίδια την πόλη και εξαιρετικές εμπειρίες για τους κινηματογραφιστές και τους δημοσιογράφους που την ανακάλυψαν. Η αίσθηση της αίγλης επισκίαζε τόσο τις οργανωτικές αδυναμίες όσο και τις απίστευτες παρεμβάσεις των κρατικών οργάνων.

Στην 6η Εβδομάδα (1965) η Αριστερά και η ομολογουμένως έξοχη πολιτιστική της πολιτική εκείνης της εποχής κάνει για πρώτη φορά αισθητή την παρουσία της στον κινηματογραφικό χώρο με μια ταινία σαν «Το Μηλόκο» του Αδωνι Κύρου και μια πλειάδα μικρές ταινίες νεαρών σκηνοθετών που ήταν σχεδόν όλοι Λαμπράκηδες και εμφορούνταν από ανθρωπιστικά και κοινωνιστικά ιδεώδη, ξεφεύγοντας απολύτως από τα τυποποιημένα πρότυπα των προϊόντων Κινηματογραφικής Βιομηχανίας. Για πρώτη φορά τίθεται ευρέως το ζήτημα Κινηματογράφος: Βιομηχανία ή Τέχνη; Οι προβληματισμοί σχετικά με τη φυσιογνωμία και το χαρακτήρα του ίδιου του θεσμού διατυπώνονται πολλαπλώς και το αίτημα του προσώπου, του διευθυντού προβάλλεται ήδη. Η απάντηση θα δοθεί την επόμενη χρονιά με μια σειρά ταινιών, μεγάλου μήκους αυτή τη φορά που επιβάλλουν (με τη θερμή συνηγορία των νεωτεριστών κριτικών Γ. Μπακογιαννόπουλου και Β. Ραφαηλίδη), το πρότυπο του Κινηματογράφου Τέχνης στην (εν τω μεταξύ χωρίς περίσκεψη) μετονομοσθείσα «Εβδομάδα», σε Φεστιβάλ Ελληνικού Κινηματογράφου.

Η διάκριση μεταξύ κινηματογραφικών έργων και προϊόντων ή υποπροϊόντων είναι πια σαφής και τα πράγματα φάνηκαν προς στιγμήν ότι θα έπαιρναν το δρόμο τους. Αλλά η σισύφεια αγωνία έκανε την εμφάνισή της με το απριλιανό πραξικόπημα κι η οπισθοδρόμηση ήταν αναπόφευκτη κι επώδυνη, ιδιαίτερα για τον Κινηματογράφο που βρισκόταν στην πιο καίρια στιγμή της άνθησής του. Η χουντική καφρίλα που απλώθηκε παντού δεν κατόρθωσε να προσεταιριστεί, παρά ένα μικρό μόνο μέρος παραγωγών με τους οποίους ωστόσο, δημιούργησε ένα φιλοκαθεστωτικό κινηματογράφο με χρηματοδοτήσεις μέσω της νεοσύστατης θυγατρικής εταιρίας της ΕΤΒΑ, Γενική Κινηματογραφικών Επιχειρήσεων που αργότερα μετονομάστηκε από τον Γιώργο Τζαβέλα σ' Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου. Το Φεστιβάλ όμως δεν κατάφεραν να το ποδηγετήσουν και καθ' όλη την επταετία παρέμεινε εστία αντίστασης και υπεράσπισης της ανθρώπινης και καλλιτεχνικής αξιοπρέπειας.

Μεταπολίτευση

Η μεταπολίτευση βρήκε τον Ελληνικό Κινηματογράφο όπως είχε βρει προ τριακονταετίας τον Ιταλικό η πτώση του φασισμού, με μια γενιά νέων κι ονειροπόλων δημιουργών να παλεύουν σε μια αδιεκπεραίωτη χαρσόφαιρα στην οποία ωστόσο η κοινωνική αλληλεγγύη ήταν παρούσα κι

εναργής. Το Φεστιβάλ ανήκει πλέον σ' έναν άλλο Κινηματογράφο και το απόγειό του είναι το έτος 1975. Είναι επιτακτικό πλέον ότι το Φεστιβάλ δεν μπορεί πια να παραμείνει στο πλαίσιο της ΔΕΘ αλλά ούτε η ίδια ούτε το υπουργείο Βιομηχανίας μπόρεσαν να το κατανοήσουν, το αντίθετο μάλιστα, προσπάθησαν δολίως να το πιασούν κατά μια δεκαετία δημιουργώντας μια καθολική απογοήτευση που γρήγορα μετατράπηκε σε οργή και αντίδραση.

Η Εταιρία Ελλήνων Σκηνοθετών έπαψε ν' αρκείται πλέον σε διαμαρτυρίες και μπήκε επικεφαλής ενός αγώνα που οδήγησε όλο τον κινηματογραφικό κόσμο στην ανάληψη των ευθυνών διοργάνωσης του Φεστιβάλ. Ήταν μια μειωτική σύγκρουση και μια σκληρή μάχη που έληξε όπως έπρεπε, με μια συντριπτική νίκη των κινηματογραφιστών και μια ταπεινικότερη ήττα για την ΔΕΘ και το υπουργείο Βιομηχανίας.

Ήταν το έπος του καλούμενου Αντιφεστιβάλ του 1977 που έθεσε επί τάπητος στο σύνολό του το ζήτημα του κινηματογράφου και οδήγησε στη μεταβίβαση της σχετικής αρμοδιότητας από το υπουργείο Βιομηχανίας στο υπουργείο Πολιτισμού (1978).

Διάλογος

Έτσι άρχισε από την αρχή ένας διάλογος που οδήγησε οκτώ χρόνια αργότερα στην αναθεώρηση όλης της νομοθεσίας και φυσικά στην αναμόρφωση του Φεστιβάλ. Οι λύσεις όμως που δόθηκαν καθώς προήλθαν από ποικίλους κι ανορθόδοξους συμβιβασμούς δεν μπόρεσαν να ανταποκριθούν με την δέουσα πληρότητα στις νέες αναγκαιότητες και προσδοκίες της εποχής. Ο πλέον επιληψίμος από τους συμβιβασμούς έγινε σε σχέση με τις αφόρητες πιέσεις της ΔΕΘ που εμφανίστηκαν με εκβιαστικό τρόπο την τελευταία στιγμή κι οδήγησαν σε μια στρεβλή υπόσταση του θεσμού καθώς και σε απίστευτες παρερμηνείες δικαιοδοσίας επ' αυτού. Έτυχε να είμαι ο πρώτος διευθυντής και συνεπώς ο πρώτος που υπέστη τις συνέπειες αυτής της ανακολουθίας και των πραγματικών ασυμβίβαστων επιδιώξεων, τις οποίες ωστόσο, με την αμέριστη στήριξη της Οργανωτικής Επιτροπής κατόρθωσα να εξουδετερώσω μέσα σε μια δίνη βουβής διαμάχης, αλλά όχι και να εξαλείψω.

Όσο κι αν φαίνεται περίεργο το Φεστιβάλ (και στις δύο του εκδηλώσεις -εθνικό και διεθνές⁽¹⁾) βρίσκεται ακόμα σ' ένα καθεστώς αμφιλεγόμενης κι ανεπαρκούς νομιμότητας που κάποια στιγμή θα πρέπει επιτέλους να τερματιστεί αν και κάτι τέτοιο δεν φαίνεται ακόμα στον ορίζοντα και κανείς δεν είναι αυτή τη στιγμή πρόθυμος ή έτοιμος να αντιμετώπισει.

Σημείωση:

1) Η διεθνής διάσταση του Φεστιβάλ ήταν παρούσα σαν παράλληλη εκδήλωση με διαφορετικές μορφές και διαφορετικούς προσανατολισμούς για πάρα πολλά χρόνια, χωρίς ποτέ όμως να αποκτήσει υπόσταση, νόημα και προ παντός την απαιτούμενη συνέπεια. Τις ίδιες δυσκολίες αντιμετωπίζει και τώρα, φαίνεται δε, πως η συνύπαρξη στην ίδια πόλη δεν είναι εφικτή, όπως δεν είναι και συνήθης.

Σκηνοθέτες σε «διάλογο» με το κοινό. Τα φεστιβάλ του '74-'75 συνέπλεαν με την πνευματική και κοινωνικοπολιτική φυσιογνωμία της Ελλάδος εκείνης της περιόδου.

Ενταση και ενθουσιασμός στο φεστιβάλ. Καταργείται η λογοκρισία και δίνεται το δικαίωμα στους σκηνοθέτες που δεν προκρίθηκαν να διοργανώσουν «Αντί-φεστιβάλ». Ο Β' Εξώστης πετυχαίνει μείωση της τιμής των εισιτηρίων κατά 50%, αλλά η ΔΕΘ προειδοποιεί ότι θα διακόψει το φεστιβάλ αν θα συνεχιστούν οι φασαρίες. Το κοινό «κυριεύει» το φεστιβάλ, και για δύο χρονιές '74-'75 απονέμει τα δικά του βραβεία.

Ο Θανάσης Ρεντζής (αριστερά) σε... αμφίεση μεταπολίτευσης. Το 1975, η «Βιογραφία», ταινία πειραματική, βραβεύεται από το επίσημο φεστιβάλ, αλλά και το κοινό, και χειροκροτείται θερμά. Ακρη δεξιά, ο σκηνοθέτης Νίκος Ζερβός, από τις πιο χαρακτηριστικές παρουσίες του κινηματογραφικού φεστιβάλ.

«Ο διαχωρισμός –ο απαραίτητος– ανάμεσα στο “ελληνικό” και το “διεθνές” φεστιβάλ δεν σημαίνει καθόλου μια τέλεια απομόνωση της κάθε εκδήλωσης. Το Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης μπορεί να σταθεί και να καρποφορήσει μόνο με την παράλληλη ανάπτυξη, αλληλοεπίδραση και αλληλοβοήθεια των δύο εκδηλώσεων που το αποτελούν...». Παύλος Ζάννας: οραματιστής και οργανωτής πολιτισμού, εργάστηκε, όπως αποδείχθηκε, με θαυμαστή αποτελεσματικότητα. Στη φωτογραφία με την Αιμιλία Υψηλάντη και τη Ζορζ Σαρρή.

Τολμηρός και οραματιστής

Ο εμπνευστής και ιδρυτής του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, Παύλος Ζάννας

ΤΑ ΦΕΣΤΙΒΑΛ μπορούν να σταθούν όταν βρίσκονται στα χέρια νέων ανθρώπων. Χρειάζεται φαντασία, ενημέρωση και δημιουργική διάθεση, που οι άνθρωποι μιας κάποιας ηλικίας δεν μπορούν πια να έχουν. Χρειάζεται οι άνθρωποι που τα διευθύνουν να προσδίδουν τον προσωπικό τους χαρακτήρα. Σ' όλον τον κόσμο τα πιο πετυχημένα φεστιβάλ είναι αυτά που ο διευθυντής - δημιουργός τους βάζει την προσωπική του σφραγίδα», έλεγε τον Οκτώβριο του 1989 ο Παύλος Ζάννας σε συνέντευξή του στον Αλέξη Δεμερτζόγλου. Ο εμπνευστής και ιδρυτής του Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης πέθανε λίγο καιρό αργότερα, στερώντας τον κι-

νηματογράφο από ένα λαμπρό πνεύμα, τον πολιτισμό από έναν τολμηρό και επίμονο οραματιστή υψηλού ήθους.

«...Το φεστιβάλ τονώνει το ενδιαφέρον για τον καλό ελληνικό κινηματογράφο και γίνεται αφορμή για επαφές που μπορούν να έχουν ευχάριστη συνέχεια» έγραφε σε κείμενό του στην «Επιθεώρηση της Τέχνης» το 1963. Και σε άλλο σημείο: «...Η συμμετοχή ξένων ταινιών –που δεν θα συναγωνίζονται για την ώρα τουλάχιστον τις ελληνικές– πρέπει να τονωθεί και να κληθούν ξένοι οικονομικοί παράγοντες που θα ενδιαφερθούν να πουλήσουν ταινίες, ν' αγοράσουν ελληνικές ταινίες, να έρ-

θουν σε επαφή με Έλληνες τεχνικούς, ηθοποιούς και παραγωγούς με τους οποίους θα μπορέσουν να συνεργασθούν στην Ελλάδα ή το εξωτερικό...». Πολλοί τον χαρακτήριζαν τότε αιθεροβάμονα. Ομως, η αναδρομική περιδιάβαση σε σκέψεις εκείνης της εποχής εκπλήσσει για την ευρύτητα ενός πνεύματος που διέβλεψε εξελίξεις οι οποίες έγιναν σήμερα πραγματικότητα ύστερα από πολλές περιπέτειες.

Το 1965, ο Π. Ζάννας διορίστηκε από την κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου γενικός διευθυντής της ΔΕΘ. Τότε, κατάφερε να πραγματοποιήσει το δεύτερο σκέλος του ονείρου, που ήταν γι' αυτόν αυτοσκοπός. Το 1966

διοργάνωσε το πρώτο Διεθνές Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης με μεγάλη επιτυχία.

Από τους λίγους που συνδύαζε την ικανότητα για οργάνωση με την ευχέρεια για ιεράρχηση των προβλημάτων του πολιτισμού, ο Π. Ζάννας εξήρε από τότε τη σπουδαιότητα του σωστού προγραμματισμού ενός φεστιβάλ, την ανάγκη σαφώς προσδιορισμένου χαρακτήρα με την αυστηρή επιλογή ταινιών, την ανάγκη παρουσίας ξένων προσκεκλημένων που κάνουν γνωστή την ελληνική κινηματογραφική δράση στο εξωτερικό, τη σημασία προσέλκυσης έως «ζωντανού» και παλλόμενου κοινού.

Μ.Δ.

Με το «βλέμμα» των σκηνοθετών

Το φεστιβάλ μέσα από ενθυμήσεις των Θ. Αγγελόπουλου, Π. Βούλγαρη, Ν. Κούνδουρου και Ν. Παναγιωτόπουλου

Του Θόδωρου Αγγελόπουλου

Η συμμετοχή μου με την «Αναπαράσταση» το 1970, ήταν ίσως η καλύτερη στιγμή που έχω ζήσει στο φεστιβάλ. Η υποδοχή της ταινίας από το κοινό ήταν κάτι μοναδικό. Δεν νομίζω ότι ξανάζησα παρόμοια εμπειρία. Ανέβηκα, τότε, στη Θεσσαλονίκη μέσα σε έναν κλοιό από τον παλιό ελληνικό κινηματογράφο. Ημουν μόνος.

Στο τέλος της προβολής, σήκωσα ψηλά την τότε κοπέλα μου. Γύρω μου η Σώκου, ο Σταματίου, ανάμεσα σε άλλους, χειροκροτούν (δεξιά). Βρίσκομαι στο μέσον ενός κύκλου από ανθρώπους -κάποιοι απ' αυτούς, αργότερα, με μίσησαν πολύ- που χειροκροτούν συγκινημένοι.

Η «Αναπαράσταση» ήταν μια ταινία που γυρίστηκε μέσα στη δικτατορία με ελάχιστα χρήματα.

Ορθιοι από αριστερά: Ντ. Κατσουρίδης, Θ. Βέγγος, Τ. Ζωγράφος, Κ. Καζάκος, Γ. Αρβανίτης, Π. Βούλγαρης, τελευταίος δεξιά ο Λ. Παπαστάθης. Κάθονται από αριστερά: Η μετέπειτα γυναίκα του Θ. Αγγελόπουλου Φοίβη, Α. Βαγενά, Ερ. Βελλόπουλος, Θ. Αγγελόπουλος.

Από αριστερά: Διακρίνεται προφίλ ο Β. Μάρος, Τ. Ζωγράφος, Ντ. Κατσουρίδης, Μ. Χατζιδάκις, Α. Βαγενά, Θ. Αγγελόπουλος, Π. Βούλγαρης.

1972. «Στις «Μέρες του '36» τα πράγματα ήταν διαφορετικά. Είχα τελειώσει μια δύσκολη ταινία, που μιλούσε για τη δικτατορία μέσα στη δικτατορία, χρησιμοποιώντας ένα έμμεσο στυλ.

Ήταν η πρώτη και μοναδική καλοκαιρινή ταινία που γύρισα. En plein soleil! Βραβεύτηκε στη Θεσσαλονίκη, στις Κάννες, στο Βερολίνο, σημάδεψε, πολλαπλώς, εκείνη την εποχή.

Συναντηθήκαμε στο πάλκο εγώ και η γυναίκα

μου. Εκείνη στη μια άκρη (σ.σ. κάθετα άκρη αριστερά), εγώ στην άλλη! Εκείνη ως παραγωγός, μαζί με τον Κατσουρίδη, στην ταινία του Βούλγαρη («Το προξενικό της Άννας»). Προσπάθησαν, μάλιστα, τότε, οι δημοσιογράφοι να ενσπεύρουν δαιμόνια για να τσακωθούμε με τον Παντελή. Αλλά εμείς είμαστε φίλοι. Ως σήμερα. Οσες διαφορές και αν υπάρχουν με τους σκηνοθέτες εκείνης της περιόδου, όσο διαφορετικές πορείες και αν ακολουθήσαμε, ο

συναισθηματικός δεσμός εξακολουθεί να υπάρχει. Είναι μια σχέση που δεν μπορεί να γίνει αντιπαλότητα. Εστω κι αν ρίχνει πότε-πότε καμιά κορόνα ο Παναγιωτόπουλος!..

Το Φεστιβάλ εκείνη την εποχή λειτουργούσε σαν βήμα κατά της δικτατορίας. Προκαλούσε συσπειρώσεις και κινητικότητα, δημιουργούσε συγκίνηση, που δεν υπάρχουν πια. Τα πράγματα έχουν γίνει πιο ξένα...».

Παντελής Βούλγαρης: 1965 - 1985

1965: Βοηθός δεύτερος μετά τον Πάυλο Τάσιο (δεξιά) του Γ. Δαλιανίδη. Πριν ανεβώ στη Θεσ/νίκη με τον «ΚΛΕΦΤΗ». Ειδικός στην κλακέτα - ειδικός στο υποβολείο. Σε σαράντα ταινίες βοηθός στη Φίνος Φιλμ.

Σε ταβερνάκι της Θεσ/νίκης. Το 1965 περιμένοντας σουτζουκάκια με πάπρικα. Πρώτη συνάντηση των «ιθαγενών» Αρβανίτη Γ., Νόλλα Δ. και Βούλγαρη Π. με τους «Γάλλους» Αγγελόπουλο Θ. και Παναγιωτόπουλο Ν. (πλάτη). Μια γνωριμία που κρατάει χρόνια. Μάλλον κουβεντιάζουμε για την ταινία του Λ. Λιαρόπουλου «Γράμμα απ' το Σαρλερουά» που μας συγκίνησε.

1968: Αχώριστη τριάδα: Αγγελόπουλος - Βούλγαρης - Χατζόπουλος. Λείπουν ο Χρ. Παληγιαννόπουλος και ο Γιώργος Κατακουζηνός. Ο Αγγελόπουλος γυρίζει την «Αναπαράσταση», κρατάει κάποιο πλάνο της ταινίας του.

1975: Τέλος των γυρισμάτων του «Χάπι Ντέι». Επιστροφή του πιάνου του Φ. Φίνου δανεικό για τις ανάγκες της ταινίας. Κουβαλητές: Δ. Πουλικάκος - Γ. Μαργαρίτης - Κ. Τζούμας (ιερέας), Γ. Καλαϊτζής (σκηνογράφος - σκηνογράφος της «Ελευθεροτυπίας»), Γ. Μποσταντζόγλου και φίλοι φαντάροι που έπαιξαν στο φιλμ. Ο Τ. Κατσέλης, αρχιβασανιστής βοηθός σκηνοθέτης... δίνει εντολές

1976: Τέλος της απονομής «Χάπι Ντέι». Ο Γιώργος Τζαβέλας πρόεδρος του Κέντρου Κιν/φου και η μητέρα μου. Πριν από χρόνια όταν ζούσε ο πατέρας μου με συνόδευσε στο Φεστιβάλ με τον ΤΖΙΜΗ. Μετά τη βράβευσή μου έκανε βόλτες μόνος στην πόλη. Εγώ τα 'πινα με τους φίλους σκηνοθέτες σε ταβερνάκι. Από τότε πικρά σκέφτομαι εκείνη τη νύχτα.

1985: Ολοι αυτοί έχουν δουλέψει πολύ... Διακρίνονται (από αριστερά προς τα δεξιά): Θέμις Μπαζάκα, Μανούσος Μανουσάκης, Ανδρέας Πάντζης, Σταύρος Κωνταντάρκος, Τάκης Μόσχος, Γιώργος Αρβανίτης, Παντελής Βούλγαρης.

Μια φωτογραφία, μια εποχή

Ερως - θάνατος ήταν ο άξονας των έργων του και της σύντομης ζωής του. Ο Τάκης Κανελλόπουλος, που έφυγε σε ηλικία 56 ετών (1990), ήταν ένας ακραίος λυρικός. Τον Θεσσαλονικιό δημιουργό, από την πρώτη εμφάνισή του στο Φεστιβάλ το 1960 με τον «Μακεδονικό γάμο» ως την τελευταία του ταινία «Σόνια» (1980), χαρακτήριζε η ίδια βαθιά μελαγχολία στο βλέμμα.

Του **Νίκου Κούνδουρου**

Θ' ΑΡΧΙΣΩ από το βάθος. Ο Βίκτωρας Μιχαηλίδης, το μισό από το περίφημο δίδυμο Δαμασκηνός - Μιχαηλίδης. Οι αρχιερείς του αμερικανικού μονοπωλίου στις ταινίες -Columbia, Warner, Universal, Metro Goldwyn Mayer κ.λπ.- αριστερά, σε προφίλ που μόλις διακρίνεται, ο Αριστείδης Καρύδης Φουκς, ο καλύτερος ίσως διευθυντής φωτογραφίας στα χρόνια της δόξας του λαϊκού ελληνικού κινηματογράφου. Λίγο πιο εδώ, στα αριστερά πάντα της φωτογραφίας, σεμνός και πολύ νέος τότε, δυναμικό μέλος μιας αθηναϊκής κοινωνίας που μετάλαζε με γοργούς ρυθμούς από βαλκανική σε ευρωπαϊκή.

Απέναντί του, στη δεξιά πλευρά της φωτογραφίας, δυο πρόσωπα διαμετρικά αντίθετα σε όλα. Ο κριτικός της «Αυγής» Αντώνης Μοσχολάκης, εκπρόσωπος της «αριστερής ματιάς» στον κινηματογράφο και ο ευπατρίδης Παύλος Ζάννας, μέλος μιας προνομιούχας θεσσαλονικίστικης κοινωνίας, ακίνδυνος διανοούμενος τότε και πρόεδρος, αν θυμάμαι καλά, της ομάδας «Τέχνη» που σημάδεψε για χρόνια την πνευματική ζωή της Θεσσαλονίκης.

Δίπλα του ο αδελφός μου Ρούσος. Αριστερά, και ακόμη πιο πίσω, η νεοσύστατη εταιρία περιορισμένης ευθύνης Βουγιουκλάκη - Παπαμιχαήλ, που χάρισε στον ελληνικό κινηματογράφο πολύ δόξα και πολύ χρήμα. Στο ίδιο τετραγωνικό μέτρο

φιλοξενείται -παρών και απών- ο Μάνος Χατζιδάκις, με το αιώνιο τσιγάρο στο αριστερό χέρι, μια τόσο δική του κίνηση, αιχμάλωτος ακόμα τότε των νειάτων του και της φίνος φιλμ, που τον συντηρούσε με αντάλλαγμα τις όμορφες μουσικές του και τα τραγούδια που τραγουδούσαν για χρόνια και χρόνια η Μούσχουρη, η Βουγιουκλάκη, η Καρέζη, η Μελίνα, και η Ελλάδα ολόκληρη. Και που, μαζί με τα «Παιδιά του Πειραιά» τον κυνηγούσαν σαν εφιάλτες όλη τη ζωή.

Στο πρώτο πλάνο τώρα. Δεξιά, σφραγισμένο λες κιόλας από τη μοίρα που θα τον σκότωνε νέο, ο Τάκης Κανελλόπουλος, ο σκηνοθέτης των βροχερών μακεδονίτικων τοπίων, ο λυρικός ποιητής ενός κινηματογράφου που δεν έμοιαζε με κανέναν άλλο, ο αισθαντικός απολογητής της μοναξιάς και κάπου ελληνικού σπαργαμού που η ονειροπόλα φύση του ήξερε να ξεχωρίζει μέσα από τη βοή του κόσμου γύρω του. Τον αγάπησα πολύ.

Μπροστά στη φωτογραφία ανάμεσα στον απόμακρο Τάκη και σε μένα, η Μπριτ Λούντμπεργκ, η μητέρα του μοναδικού γιου μου του Σήφη. Και αριστερά, μέσα στο λευκό σμόκιν μου, εγώ. Με παπιγιόν -Θεέ και Κύριε- σκεπτικός και λίγο σκουντούφλης, αλλά όλοι είναι βουβοί σ' αυτή τη φωτογραφία. Και εγώ, τριάντα δύο χρόνων κιόλας. Και ανεπάγγελτος. Γιατί βέβαια, δεν είναι επάγγελμα να είσαι σκηνοθέτης στον κινηματογράφο. Ετος 1958 (ή '59).

ΣΤΑΜΟΣ ΖΟΥΛΑΣ
Δημοσιογράφος

ΣΤΑΜΟΣ ΖΟΥΛΑΣ
Δημοσιογράφος

ΣΤΑΜΟΣ ΖΟΥΛΑΣ
Δημοσιογράφος

ΣΤΑΜΟΣ ΖΟΥΛΑΣ
Δημοσιογράφος

ΣΤΑΜΟΣ ΖΟΥΛΑΣ
ΚΩΝ/ΝΟΣ ΖΟΥΛΑΣ
Δημοσιογράφοι

ΣΤΑΜΟΣ ΖΟΥΛΑΣ
ΚΩΝ/ΝΟΣ ΖΟΥΛΑΣ
Δημοσιογράφοι

1972, η Χρονιά των Φίλων

Του Νίκου Παναγιωτόπουλου

Το 1972, ήταν η πρώτη φορά στη ζωή μου, που ανέβηκα στη Θεσσαλονίκη για να παρακολουθήσω το Φεστιβάλ. Το θυμάμαι με νοσταλγία και συγκίνηση.

Ήταν η χρονιά των Φίλων, των συναντήσεων, των ελπίδων, της αθωότητας.

Όλοι οι μικρομηκάδες της δεκαετίας του '60 (ίσως οι πρώτοι μικρομηκάδες της ιστορίας του ελληνικού κινηματογράφου), είχαν ανέβει στη Θεσσαλονίκη, σαν συνεννοημένοι, για να πάρουν αυτό που τους ανήκε.

Ο Λιαρόπουλος έλαμπε, η Τώνια λογομαχούσε, ο Θόδωρος με τις «ΜΕΡΕΣ ΤΟΥ '36», δεν είχε γίνει ακόμη ο Αγγελόπουλος κι ήταν συμπαθής, ο Παντελής με το «ΠΡΟΞΕΝΙΟ» κι όλη η παρέα του Παρισιού και της Κυψέλης, στο «ΝΤΟΡΕ».

Συζητήσεις, ενθουσιασμός, ξενύχτια, ποτά και τσιγάρα.

Ο Κώστας Σταματίου και η Σούλα Αλεξανδροπούλου, οι φύλακες άγγελοί μας. Η ευφορία έρρεε. Η μόνη ευτυχής για μένα ανάμνηση από το Φεστιβάλ της Θεσσαλονίκης, είναι αυτή η χρονιά.

Ίσως να έχω κάτι ωραιοποιήσει υπερβολικά. Φυσικά τη νεότητά μας. Ίσως τη φόρα που παίρναμε για να βγούμε κι εμείς στη σκηνή. Η φόρα είναι πιο ερεθιστική από το άλμα και πάντα μεγαλύτερη.

Κατά τ' άλλα, τα φεστιβάλ δεν μου ήταν ποτέ συμπαθή. Κατά την άποψή μου η Θεσσαλονίκη υπήρξε ένα «άντρο» που ευνόησε τις ίντριγκες, τη συναλλαγή, τη νοσηρότητα και την υπερβολή.

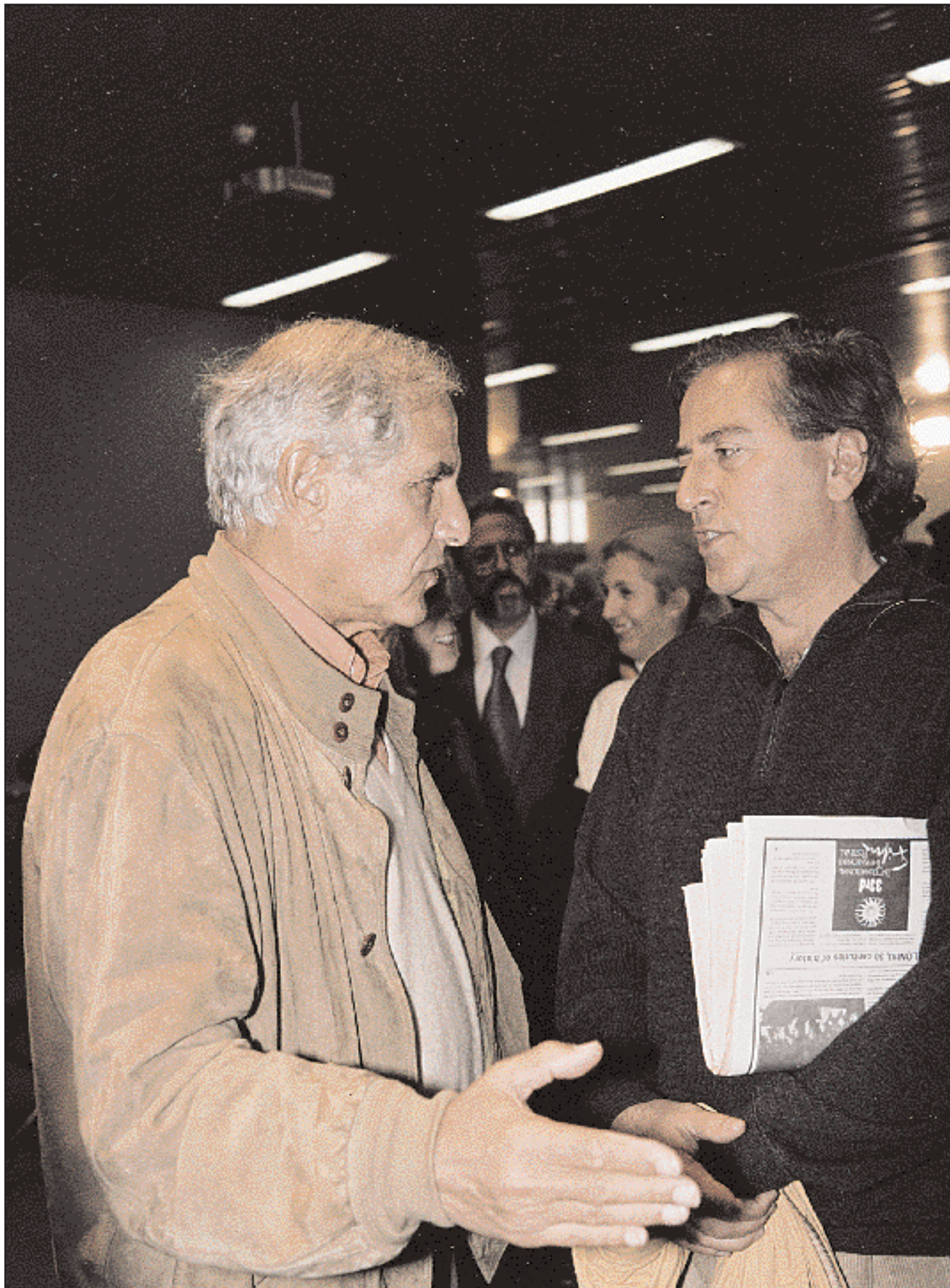
Ο Αλέξης Δαμιανός είχε πει κάποτε, πως το Φεστιβάλ, θα αποκτήσει κύρος όταν όλοι παραδέχονται τους καλύτερους τους και τους τιμούν.

Το «Μέχρι το πλοίο» και η θρυλική «Ευδοκία» κατακουρέλιασαν το κύρος του φεστιβάλ φεύγοντας από κει χωρίς τιμές. Ο,τι κύρος απόμεινε το αποτέλειωσαν οι συντεχνίες κι οι συνδικαλιστές αφήνοντας απ' έξω τον ποιητή Τορνέ, και μάλιστα «δισ».

Η «συνωμοσία των μετρίων», είναι βέβαια πανταχού παρούσα και διεθνής.

Ομως έχω την εντύπωση πως στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης βρήκε πολύ πρόσφορο έδαφος.

Η νέα εποχή και η νέα διεύθυνση του Φεστιβάλ, προσπαθεί να καλύψει τα γνωστά κουσούρια με τη διεθνοποίηση, το γιγαντισμό και την κολακεία των νέων και φυσικά καλά κάνει, αφού η κολακεία του μέλλοντος είναι κατά κάποιο τρόπο η κολακεία του ισχυρότερου. Γιατί και βέβαια είναι το μέλλον εκείνο που θα μας κρίνει όλους, χωρίς όμως να έχει καμία αρμοδιότητα.

«Στο φεστιβάλ βλέπουμε σε γκρο πλάνο ό,τι θα έπρεπε να βλέπουμε σε γενικό», είχε πει ο Νίκος Παναγιωτόπουλος, βασικό μέλος της «ομάδας» του νέου ελληνικού κινηματογράφου. Φιλική συζήτηση με τον Νίκο Παπατάκη, στο Φεστιβάλ του '93 όπου προβλήθηκε, εκτός συναγωνισμού, η ταινία του «Ονειρεύομαι τους φίλους μου».

Αυτοί που έφυγαν...

Ο σκηνοθέτης Λάκης Παπαστάθης μιλάει για όσους γνώρισε και αγάπησε

Του **Λάκη Παπαστάθη**

Τώνια Μαρκετάκη

ΗΤΑΝ η σκηνοθέτης του μέτρου, της ακρίβειας, της εκτυφλωτικής εικόνας, της αφήγησης που μέσα από τη ροή των εικόνων μεταδίδει κραδασμούς ρυθμού και ποιήσης.

Ο κινηματογράφος της δεν θύμιζε τίποτα κι έβαζε έτσι το θεατή, παρθενικό, στη μαγεία του δικού της κόσμου.

Κάποιοι ένωσαν την αξία της νωρίς-νωρίς, από την εποχή του «Ιωάννη του Βίαιου». Άλλοι πάλι την ποδοπατούσαν μέχρι τα τελευταία της. Σίγουρα όμως όλοι την έκλαψαν, ακόμα κι αυτοί που την αδίκησαν.

Ως μέλος της κριτικής επιτροπής του Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης η Τώνια ήταν ανεπηρέαστη από φιλίες ή άλλες σκοπιμότητες.

Τα κριτήριά της ήταν αμιγώς καλλιτεχνικά, έβγαιναν από βαθύτατη παιδεία κι ένα ιδιαίτερο καλλιτεχνικό αισθητήριο που την οδηγούσε με ασφάλεια στη δίκαιη κρίση.

Ως επισκέπτης του Φεστιβάλ, παρακολουθούσε με μεγάλο ενδιαφέρον τις ταινίες των συναδέλφων της και δεν δίσταζε να υπερασπίζεται με πάθος ό,τι της άρεσε, έστω κι αν αυτό πλήγωνε κάποιους άλλους σκηνοθέτες που διαγωνίζονταν στο Φεστιβάλ.

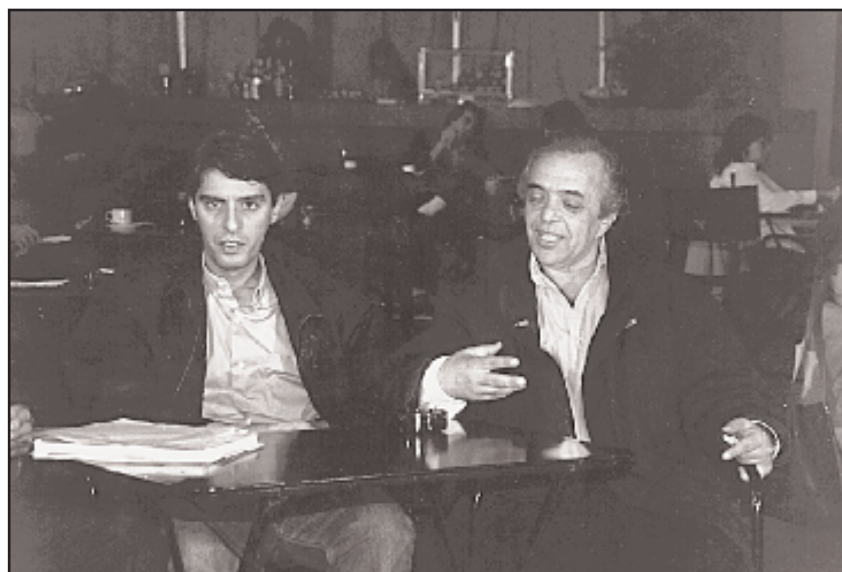
Μέσα σ' ένα κλίμα ανταγωνιστικής έντασης και λεπτών ψυχολογικών ισορροπιών το να λέει κανείς ευθαρσώς τη γνώμη του είναι πράξη λεβεντιάς και εντιμότητας.

Θυμάμαι επίσης την Τώνια τα βράδια, στις ταβέρνες και τα μπαρ της

Ο Λάμπρος Λιαρόπουλος έφυγε όταν ακόμη υπήρχε ελπίδα επιβίωσης του νέου ελληνικού κινηματογράφου... Αν ζούσε, όμως, σήμερα είναι αμφίβολο αν θα άντεχε τη σκληρή πραγματικότητα των κινηματογραφικών μας πραγμάτων... Στη φωτ. ο Λ. Λιαρόπουλος (δεξιά) μαζί με τον Γιώργο Τζαβέλλα, στο Φεστιβάλ 1976, όταν βραβεύτηκε για «Το άλλο γράμμα». Την ίδια χρονιά εμφανιζόταν στο «Χάπι ντέι» του Π. Βούλγαρη παίζοντας τον τραγουδιστή με τη φωνή του Σώτου Παναγόπουλου.

Θεσσαλονίκης. Χαιρόταν τη ζωή της πόλης με αίσθημα ερωτικό μέχρι τα ξημερώματα.

Ηταν από τους τακτικούς επισκέπτες του Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης ο Χρήστος Βακαλόπουλος, είτε ως διαγωνιζόμενος με ταινία του είτε ως θεατής. Ζωντανό πνεύμα, ανήσυχο, με χιούμορ και σαρκασμό. Στη φωτογραφία από το Φεστιβάλ του '92, το τελευταίο που παρακολούθησε, με τον αχώριστο φίλο του τον Σταύρο Τσιώλη (δεξιά). Μας λείπει.

Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου δεν κατάφερε ποτέ να βρει τη λύση για το οικονομικό πρόβλημα αυτής της ταινίας.

Η υποδοχή που της επιφύλαξε το Φεστιβάλ την έκανε να καταλάβει πως η τύχη της ταινίας στις αίθουσες δεν θα ήταν καλύτερη. Και επιπλέον κάποιοι την αμφισβητούσαν τώρα και καλλιτεχνικά.

Νομίζω πως όσοι την έζησαν στο Φεστιβάλ αυτό, από κοντά, ένιωσαν πως η Τώνια κατέρεε.

Χρήστος Βακαλόπουλος

Ο Χρήστος Βακαλόπουλος έφυγε απ' τη ζωή την στιγμή της ωριμότητάς του. Μετά τις μικρού μήκους ταινίες του και τη μοναδική μεγάλη που σκηνοθέτησε μόνος, βρήκε θαυμαστή συνεργασία στο σενάριο και την σκηνοθεσία, στο πρόσωπο του Σταύρου Τσιώλη.

Τον θυμάμαι από το Φεστιβάλ του 1976. Νεαρότατο τότε κριτικό κινηματογράφου της «Αυγής» και του «Σύγχρονου Κινηματογράφου». Οι κριτικές του –παρά τη ζωντάνια και το ενδιαφέρον που είχαν πάντα– ήταν ιδιαίτερα προσωπικές, μερικές φορές σφοδρότατα σαρκαστικές και αναζητούσαν περισσότερο τον δημιουργικό δρόμο του Χρήστου στην σκηνοθεσία, παρά αναφέρονταν στις ταινίες που έκρινε.

Ο πεζογράφος Βακαλόπουλος συμπορευόταν με τον κινηματογραφιστή. Τα γραπτά του χαρακτηρίζονταν από ιδιαίτερη σχέση με την ελληνική πραγματικότητα και από τρόπους αφηγηματικούς που είχαν σχέση με το ευρωπαϊκό σύγχρονο μυθιστόρημα.

Χιούμορ, σαρκασμός και ζωντανό σύγχρονο γλωσσικό αισθητήριο. Ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι ξαναδιαβάζουν τα βιβλία του και είμαι σίγουρος πως αυτά θα αντέξουν στο χρόνο.

Ηταν από τους πιο τακτικούς επισκέπτες στο Φεστιβάλ και του άρεσε πολύ η ζωή στη Θεσσαλονίκη. Ακόμη και τη χρονιά –πριν από 6 χρόνια– που ήταν σοβαρά άρρωστος, παρακολούθησε κατάχλομος όλες τις ταινίες.

Η τελευταία εικόνα που έχω απ' αυτόν είναι μια πολύ χαρούμενη εικόνα. Ηταν στο Φεστιβάλ του 1992. Ο Χρήστος, ο Σταύρος Τσιώλης και ο Αργύρης Μπακιτζής, τρεις άνθρωποι τόσο δημιουργικοί, σε ευτυχισμένες στιγμές, μετά την ενθουσιώδη υποδοχή που είχε η ταινία τους «Παρακαλώ, γυναίκες μην κλαίτε». Μαζί τους και ο νεαρός οργανοπαίχτης που λίγους μήνες μετά, πάνω από τον τάφο του Χρήστου θα τρα-

Θυμάμαι και την τελευταία συμμετοχή της στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης με τις «Κρυστάλλινες νύχτες». Το έργο στη Θεσσαλονίκη αγνοήθηκε σχεδόν εντελώς, από την χειρότερη ίσως κριτική επιτροπή των τελευταίων χρόνων.

Πριν ακόμη προβληθεί η ταινία κυκλοφορούσαν αρνητικά σχόλια, επηρεασμένα από τις «κριτικές», απaráδεκτα επιθετικές, που έγραψαν Έλληνες δημοσιογράφοι που παρακολούθησαν το Φεστιβάλ Καννών.

Ο θαυμασμός των συναδέλφων της που πίστευαν πως η δουλειά της Τώνιας ήταν η καλύτερη σκηνοθεσία του νέου ελληνικού κινηματογράφου, δεν κατάφερε να ανατρέψει το κλίμα που είχε δημιουργηθεί.

Η ίδια σκότωνε τον εαυτό της πίνοντας βότκα απ' το πρωί μέχρι το βράδυ. Είχαν περάσει μερικά χρόνια από τότε που άρχισε την ταινία της, με φοβερές οικονομικές δυσκολίες, και περίμενε πως τώρα που τέλειωσε κάποια χρήματα θα αποφέρει η προβολή της ώστε να αντιμετωπίσει τα τεράστια για την αντοχή της χρέη (40 εκατομ. περίπου), μιας και το

Σταύρος Τορνές: Πολίτης του κόσμου, πνεύμα αναρχικό, ποιητής που κινηματογραφούσε σαν να ανάπνεε, αδιαφορώντας για την τεχνική ποιότητα, γιατί αναζητούσε μια άλλη ποιότητα. Όταν προβλήθηκε το «Μπαλαμός» στο Φεστιβάλ (1982), απάντησε στις φωνές του κόσμου: «Δεν έχετε αυτιά να ακούσετε και μάτια να δείτε...».

γουδούσε το «Μη λυπάσαι για μένα, μη λυπάσαι που φεύγω».

Λάμπρος Λιαρόπουλος

Φαντάζομαι τον Λάμπρο Λιαρόπουλο να ζούσε σήμερα. Είμαι σίγουρος πως δεν θα άντεχε τη σκληρή πραγματικότητα των κινηματογραφικών μας πραγμάτων.

Γεννημένος σκηνοθέτης - σταρ, φιλόδοξος, με οξύτατη κοινωνική ευαισθησία, υψηλότατο καλλιτεχνικό ήθος και ιερή πίστη για το σινεμά και την αποστολή του. Αριστερός, με αγωγή και τρόπους παλιού ευγενούς αριστοκράτη, σεμνός αλλά και με κάποιο ελεγχόμενο ναρκισσισμό. Η επιλογή του Λάμπρου Λιαρόπουλου από τον Παντελή Βούλγαρη να παίξει στο «Χάπι ντέι» τον τραγουδιστή με τη φωνή του Σώτου Παναγόπουλου ήταν χαρακτηριστική.

Στο Φεστιβάλ του 1976 προβλήθηκε «Το άλλο γράμμα» που είναι κατά κάποιο τρόπο η συνολική κινηματογραφική του δημιουργία.

Ήταν μια σύνθεση των δύο μικρού μήκους ταινιών του («Γράμμα από το Σαρλερουά» - 1965 και «Αθήνα πόλη - χαμόγελο»), που ξανασχολιάζονται δέκα περίπου χρόνια μετά, με καινούριες λήψεις που είχαν σαν άξονα ένα ιδιόμορφο κείμενο - διάλογο του σκηνοθέτη με την Ακρόπολη. Προκαλούσε ποιητικά το βουβό μνημείο να συμμετάσχει στα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα της εποχής του.

Ο Λάμπρος έφυγε όταν ακόμη υπήρχε ελπίδα επιβίωσης του νέου ελληνικού κινηματογράφου.

Σταύρος Τορνές

Ο Σταύρος Τορνές πρόλαβε πριν

φύγει να ολοκληρώσει ένα πολυσημαντο έργο: «Μπαλαμός», «Καρκαλού», «Ντανίλο τρέλες», «Ενας ερωδός για τη Γερμανία».

Η τελευταία δημιουργική του περίοδος χαρακτηρίζεται από ακατάπληκτη δημιουργικότητα που κατάφερε να ξεπεράσει απίστευτες οικονομικές δυσκολίες και σχεδόν με το τίποτα, χωρίς χρήματα, να κάνει τη μια ταινία μετά την άλλη όπως ακριβώς τίς ήθελε. Ο ίδιος ο τρόπος της παραγωγής του αποτελεί πρόταση καλλιτεχνική και ηθική στάση απέναντι στον κινηματογράφο. Δεκάδες άνθρωποι στρατεύονται σ' αυτή την προσπάθεια στηρίζοντας το σκηνοθέτη με προσωπική δωρεάν εργασία αλλά και με συμμετοχή στα έξοδα των ταινιών.

Εδώ και μερικά χρόνια πιστεύω πως από τη στιγμή που έζησε στο σινεμά μας ο Σταύρος και κατάφερε να κάνει σινεμά με τις πιο αντίξοες συνθήκες. Ο κινηματογράφος του δημιουργού δεν πρόκειται να λείψει από την Ελλάδα. Το παράδειγμά του θα εμπνέει τους νεώτερους σκηνοθέτες. Δυστυχώς η πραγματικότητα με διέψευσε.

Το Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης σχεδόν πάντα εξόριζε τις ταινίες του. Ασχετες προκριματικές επιτροπές τις απέκλειαν από το επίσημο πρόγραμμα, κριτικές επιτροπές τις αγνοούσαν και μια μερίδα του κοινού αντιδρούσε πολλές φορές χλευαστικά. Θυμάμαι πως όταν προβλήθηκε ο «Μπαλαμός», αναγκάστηκε να απαντήσει στις φωνές του κόσμου λέγοντας: «Δεν έχετε αυτιά να ακούσετε και μάτια να δείτε». Ταυτοχρόνως όμως από την πρώτη κιόλας ταινία του δημιουργήθηκε ένα κοινό που στήριξε το σκηνοθέτη και σήμερα κρατάει άσβεστη τη μνήμη του.

Μαζί με την Τώνια Μαρκετάκη, χάθηκε, το ένα από τα δύο πιο σημαντικά και σοβαρά «γυναικεία βλέμματα» του ελληνικού κινηματογράφου, που αντιπροσώπευε μαζί με τη Φρίντα Λιάππα. «Ιωάννης ο βίαιος», 1973, «Η τιμή της αγάπης» 1984, «Κρυστάλλινες νύχτες», 1992. Η τελευταία ταινία και συμμετοχή της στο Φεστιβάλ της Θεσσαλονίκης, στάθηκε μοιραία.

Πιθανή χρονολογία 1968. Ο Τάκης Κανελλόπουλος βραβεύτηκε για την «Παρένθεση» και η Ελενα Ναθαναήλ για την ερ-
μηνεία της στο «Ραντεβού με μια άγνωστη». Εκείνη, εκτυφλωτικά ωραία, εκείνος, γοητευτικός και ερωτικός. Και η Θεσσα-
λονίκη; Μια πόλη πάντα πρόθυμη να αναβαπτίσει τις αισθήσεις, να παίξει κρυφτό με την πραγματικότητα. Έτσι είναι, αν έ-
τσι νομίζετε... Μια σύντομη συνάντηση, κουβέντα, σχόλια για τις ταινίες.

Κλασικό φεστιβαλικό στιγμιότυπο: Φαγοπότι και α νάγνωση των κριτικών στις ημερήσιες εφημερίδες. Πρωτοστατεί ο
Τζέιμς Πάρις. Αριστερά, ο Γιώργος Τζαβέλλας και δίπλα του, ο Βίκτωρ Μιχαηλίδης, ετοιμάζονται να πιουν εις υγείαν του
φεστιβάλ, ποιου άλλου;

Αρτος και θεάματα

ΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ Θεσσαλονίκης έχει μια στενή συγγένεια με τη... γεύση. Στα 35 του χρόνια πρέπει να έχουν καταναλωθεί μεγάλες ποσότητες κρασιού και ανυπολόγιστος αριθμός από μεζεδάκια. Αν το «άρτος και θεάματα» δεν είχε συνδεθεί με τη ρωμαϊκή αρένα θα είχε επινοηθεί, σίγουρα, για το Φεστιβάλ Κινηματογράφου. Τα ταβερνεϊά ήταν και είναι η φυσική κατάληξη μετά τις προβολές. Και αυτός είναι ένας από τους ακατάλυτους δεσμούς των φεστιβαλιζόμενων με την πόλη.

Τα στιγμιότυπα που αποτυπώνει ο φακός έχουν τη μυρωδιά του νεγκατίφ.

Είναι αδιαχώριστα από το κινηματογραφικό έργο. Αποτελούν συνέχεια της προβολής. Μια άλλη ταινία, με υπόθεση, διαλόγους, πρωταγωνιστές.

Εξάλλου, τα μουσικά του σινεμά είναι και αυτά εικόνες, όπως λέει ο ποιητής. Στα θεωρεία, στις ταβερνες, στο φουαγιέ, στην είσοδο του θεάτρου, κοινό και συμμετέχοντες έχουν αφήσει εδώ και 30 χρόνια τα ίχνη τους, τα αποτυπώματά τους, χιλιάδες αποσιγάρα, μισοτελειωμένα ποτήρια με ούισκι. Και ίσως αυτές οι εικόνες, αν τις ντύσει κανείς με τα ρούχα της κάθε εποχής, να παραμένουν αναλλοίωτες στο χρόνο.

Εντονη φυσιογνωμία, δυναμική και ταυτόχρονα ονειροπόλα. Είχε το δικό της τρόπο να κερδίζει τις μάχες. Όπως και η Λυσιστράτη. Η Τζένη Καρέζη με τον Κώστα Καζάκο, στο 13ο Φεστιβάλ, του 1972. Η ταινία τους «Λυσιστράτη» (σκηνοθεσία Γ. Ζερβουλάκου) απέσπασε το βραβείο της αριστείας παραγωγής. Την ίδια χρονιά διαγωνίζονταν ο Αγγελόπουλος, ο Βούλγαρης, ο Κατσουρίδης, ο Τάσιος.

Το φεστιβάλ συμπληρώνει 10 χρόνια ζωής. Τέλη Σεπτεμβρίου αρχές Οκτωβρίου του 1969, μια εύθυμη συντροφιά στο φουαγιέ της εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών. Διακρίνονται μεταξύ άλλων, από αριστερά: Σωτ. Τζεβελέκος, Κ. Καραγιάννης, Γ. Λαζαρίδης, Μ. Κοντού, Λ. Κωνσταντάρης, Ν. Μάτσας.

1976: Η Μελίνα Μερκούρη πρόεδρος της κριτικής επιτροπής, η Ελένη Χαλκούση της προκριματικής. Το 17ο Φεστιβάλ ξεκίνησε με σύννεφα (διαμάχη των σκηνοθετών με το υπουργείο Βιομηχανίας) και ήταν μάλλον φτωχό σε περιεχόμενο με λίγες εξαιρέσεις. Αλλά η ορμητικότητα της Μελίνας, το κέφι και οι προσπάθειές της να δημιουργήσει χάρη με τον Διονύση Σαββόπουλο (βραβείο μουσικής για το «Χάπι Ντέι») αναζωπύρωσαν το ενδιαφέρον του κοινού.

1974, 15ο Φεστιβάλ. Πρόκειται για μια σημαντική στιγμή στην πορεία του Φεστιβάλ. Η πώση της χούντας, μεταπολίτευση. Το ΚΘΒΕ δονείται. Η «γαλαρία» παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο, «Λαϊκού Φεστιβάλ». Ο Κώστας Φέρρης συμμετέχει με τη «Φόνισσα» διασκευή της νουβέλας του Παπαδιαμάντη, και παίρνει το βραβείο σκηνοθεσίας (η Μαρία Αλκαίου Α' γυναικείου ρόλου). Από τους σκηνοθέτες που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην πορεία του θεσμού είτε ως συνδικαλιζόμενοι είτε ως διαμαρτυρόμενοι είτε ως διαγωνιζόμενοι.

Η πορεία ενός θεσμού

Μέσα από ταινίες που βραβεύτηκαν και σημάδεψαν την εξέλιξη του ελληνικού κινηματογράφου

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ κινηματογράφος ενηλικιώθηκε, αναπτύχθηκε, αναγνωρίστηκε στο εξωτερικό, βίωσε τα αδιέξοδά του, κέρδισε και έχασε το κοινό του στη διάρκεια των 35 χρόνων του Φεστιβάλ. Ανέδειξε νέες δυνάμεις, καθιέρωσε σκηνοθέτες και ηθοποιούς, άλλοτε τόλμησε άλλοτε αυτοϋπονομεύτηκε από μικροσυμφέροντα, συντηρητισμό ή πολιτικές σκοπιμότητες. Ολη η μεταπολεμική κινηματογραφική παραγωγή, πάντως, παρήλασε, «εξετέθη», κατά μία έννοια, στη Θεσσαλονίκη μπροστά σε κοινό και επιτροπές με ποικίλες τάσεις, διαθέσεις και αντιδράσεις. Παράλληλα με τις μεγάλου μήκους παραγωγές, οι μικρού μήκους δημιούργησαν ένα πυρήνα μέσα από τον οποίο αναδύθηκαν σημερινές καθιερωμένες αξίες. Στην αρχή. Γιατί αργότερα κατέληξαν «γεμίσματα» στο επίσημο πρόγραμμα προβολών, για να ανεξαρτητοποιηθούν αρχές του '90 σε αντιφεστιβάλ, και να επιτρέψουν και πάλι στη «βάση» τους σε ειδικές

προβολές. Η αλήθεια είναι ότι το Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης εξελίχθηκε σε φεστιβάλ των μεγάλου μήκους.

Μέσα από την παραγωγή των 35 χρόνων μπορεί να αναγνωρίσει κανείς τους βηματισμούς της ελληνικής κοινωνίας, τη σταδιακή εκδυτικοποίηση του τρόπου ζωής, τη μοναξιά, την απομόνωση. Να ανακαλύψει το χιούμορ και τον σαρκασμό να κυλάει στις φλέβες, όσο το δάκρυ και το τραγούδι. Αισθηματικά μελό, μουσικές κομεντί, μιούζικαλ, το «μίνι» χόλιγουντ του Φιλοποίμενα Φίνου.

Τέλη της δεκαετίας του '60 εμφανίζονται καλλιτεχνικές φιλοδοξίες θεματολογίες αλλαγές, κοινωνικοπολιτικά σχόλια, υπαρκτά προβλήματα. Δικτατορία, σιωπή, λογοκρισία και την ίδια στιγμή, δημιουργία. Ο υπόγειος βρασμός καταλήγει σε... έκρηξη: η θριαμβευτική εμφάνιση του Νέου Ελληνικού Κινηματογράφου, που καταλαμβάνει το προσκήνιο, αναγνωρίζεται στο

εξωτερικό, αρχίζει να κερδίζει βραβεία και διακρίσεις. Την έξαρση του '70 ακολουθεί η ύφεση της δεκαετίας του '80. Εσωστρέφεια, ομφαλοσκοπήση, σχεδόν «αυτισμός». Παράλληλα η ποιητική, λυρική γραφή, κάνει την εμφάνισή της. Σταδιακή επιστροφή σε παραδοσιακά είδη με στόχο την ανάκτηση του «χαμένου κοινού». Ο απολογισμός; Εντυπωσιακός σε όγκο και σε περιεχόμενο. Ο ελληνικός κινηματογράφος σε πείσμα των καιρών και των αρνητών του είναι ζων και παράγει. Οι 15 ταινίες της φετινής παραγωγής το πιστοποιούν. Τα νέα ονόματα σκηνοθετών το ενισχύουν. Στην ερώτηση «ποια θα είναι η επόμενη ταινία σας», υπάρχει πάντα μια απάντηση...

Στις επόμενες σελίδες παρακολουθούμε την πορεία του θεσμού και παράλληλα την εξέλιξη του ελληνικού κινηματογράφου μέσα από ταινίες που βραβεύτηκαν, προκάλεσαν, χειροκροτήθηκαν ή αποδοκιμάστηκαν.

«Μανταλένα» (1960)

Η κόρη ενός φτωχού βαρκάρη, μετά το θάνατο του πατέρα της, προσπαθεί να τον διαδεχθεί στο επάγγελμα και να συντηρήσει τα έξι μικρά αδελφία της, αντιμετωπίζοντας το σκληρό ανταγωνισμό ενός ωραίου καραβοκύρη, τον οποίο, τελικά, ερωτεύεται... Άλλες εποχές. Καλύτερες; Πιο ευτυχισμένες; Σίγουρα πάντως περισσότερο αθώες. Η Αλίκη Βουγιουκλάκη, εμφανίζεται στο Α' Φεστιβάλ του 1960 ως «Μανταλένα» και γοητεύει ποικιλοτρόπως. Η ταινία ήταν του Ντίνου Δημόπουλου, το σενάριο του Γιώργου Ρούσου.

Παίρνει το α' βραβείο ερμηνείας και στη δεξίωση που ακολούθησε της απονομής, προσφέρει έναντι... αδρού αντιτίμου ένα χορό. Ο Γιώργος Οικονόμου έθεσε σε πλειοδοσία ένα χορευτικό γύρο μαζί της. Καβαλιέρος ο εφοπλιστής Μάριος Νομικός που εξαργύρωσε την τύχη του με 30.000. Η βραδιά, έγραψαν οι εφημερίδες, «απετέλεσε το λαμπρότερον ίσως μεταπολεμικών γεγονόσ στην κοσμική ζωή της Θεσσαλονίκης».

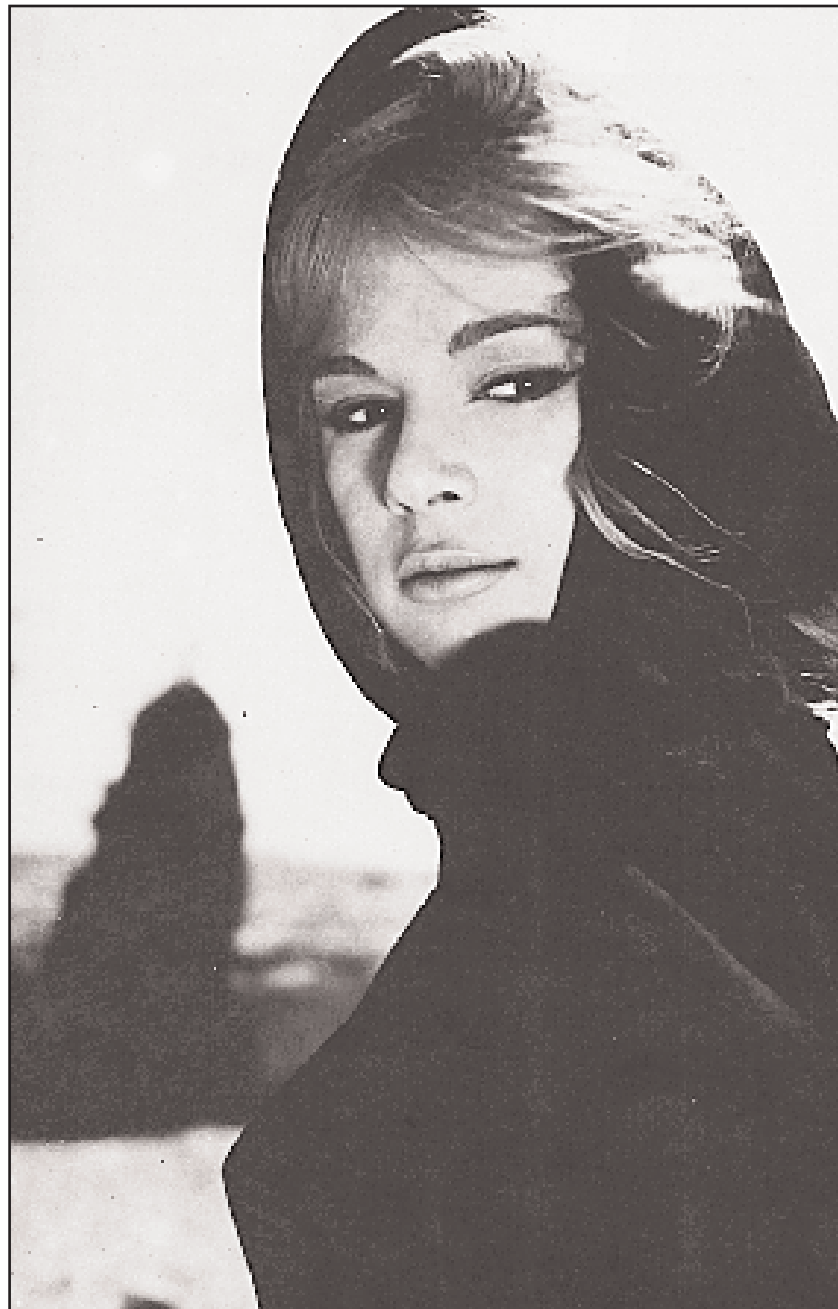
Η πρωταγωνίστρια ήταν ντυμένη με εντυπωσιακό λευκό φόρεμα, το οποίο «έφθασε στην τελετή πολύ στραπατσαρισμένο», όπως θυμάται η Αλίκη Βουγιουκλάκη, από την πίεση του πλήθους και τις θερμές εκδηλώσεις του κοινού.

«Τότε το Φεστιβάλ ήταν μια γιορτή, κάτι σαν τα Οσκαρ. Υπήρχε ενθουσιασμός, αθωότητα, ρομαντισμός.

Ενας κινηματογράφος της ευτυχίας, που απευθυνόταν στον κόσμο και όχι στις παρέες...».

Ομως, το βραβείο της δεν το έχει κρατήσει, όπως δεν συντηρεί τίποτα από το παρελθόν.

«... Λες και δεν θέλω να ξαναγυρίσω πίσω».

Η Αλίκη Βουγιουκλάκη στην ταινία «Μανταλένα».

«**Το ποτάμι**». Στο ίδιο Φεστιβάλ, του 1960, ο Νίκος Κούνδουρος αποσπά το βραβείο σκηνοθεσίας για «Το ποτάμι» (30.000 δρχ.). Τέσσερις παράλληλες ιστορίες με συνδεδετικό κρίκο τις όχθες ενός ποταμού. Ο Τίτος Βανδής πρωταγωνιστεί. Στη διάκριση του Κούνδουρου ο Τύπος αναγνωρίζει τη βράβευση «της νέας σχολής, του κινηματογράφου των ιδεών και των προβληματισμών».

«Ηλέκτρα» (1962). Η Γ Εβδομάδα Ελληνικού Κινηματογράφου (1962) θα κυλούσε υποτονικά ώς το τέλος αν δεν προβαλλόταν η «Ηλέκτρα» του Μιχ. Κακογιάννη, που απέσπασε θερμό χειροκρότημα. Η ταινία, βασισμένη στην ομώνυμη τραγωδία του Ευριπίδη, κέρδισε τα βραβεία καλύτερης ταινίας, σκηνοθεσίας, Α' γυναικείου ρόλου στην Ειρήνη Παππά. Την Αλέκα Κατσέλη (όρθια στο άρμα), τίμησαν οι κριτικοί με το βραβείο Β' γυναικείου ρόλου. Η «Ηλέκτρα» από τις κορυφαίες στιγμές του Μιχ. Κακογιάννη διακρίθηκε επίσης στα Φεστιβάλ Καννών και Βερολίνου.

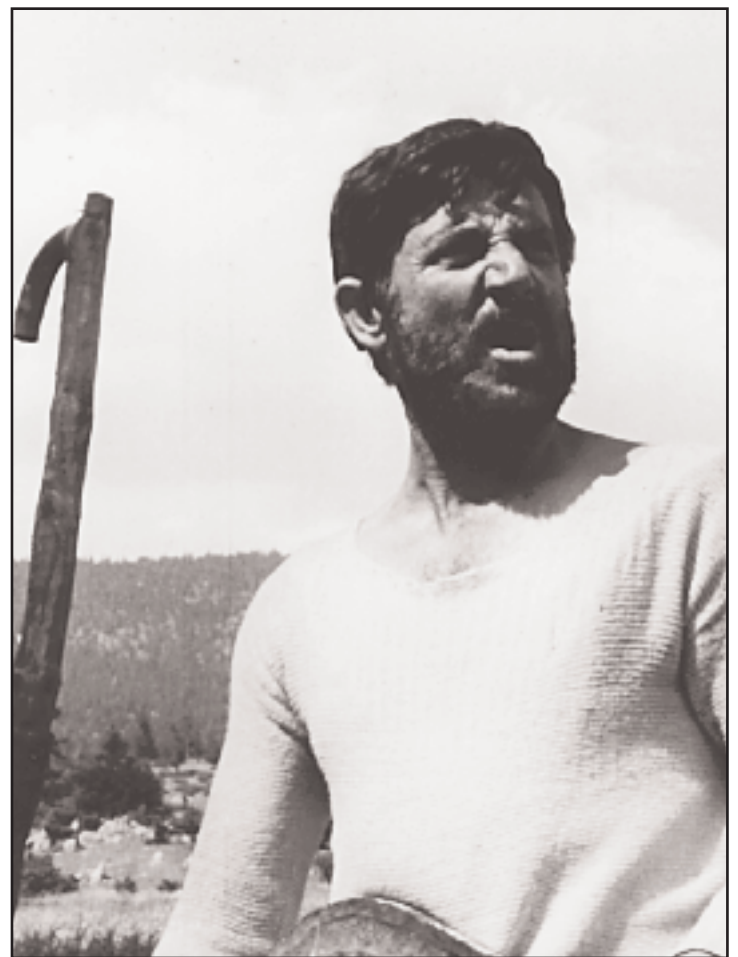
«Με τη λάμψη στα μάτια» (1966). Το αδιέξοδο και το δίλημμα του Λαυρέντη Διανέλλου που καλείται να αποφασίσει ποιος από τους τρεις γιούς του που έχουν συλλάβει οι Γερμανοί θα γλυτώσει το απόσπασμα, αντιμετώπισε και η... κριτική επιτροπή του Φεστιβάλ. Η ταινία, «Με τη λάμψη στα μάτια» του Πάνου Γλυκοφρύδη, που χειροκροτήθηκε και αυτή επί δεκάλεπτο, περιορίστηκε στο βραβείο σεναρίου. Ο Γιώργος Φούντας ανταμείφθηκε για την ερμηνεία του (Βραβείο Α' ανδρικού ρόλου) και ο Χρήστος Λεοντής για τη μουσική του. Πρωταγωνιστούσαν η Ξένια Καλογεροπούλου, ο Λαυρέντης Διανέλλος, ο Γιάννης Φέρτης και ο Θόδωρος Εξαρχος. Ας όψονται οι «ξεχασμένοι ήρωες» παραγωγής Τζαίημς Πάρις...

«Πρόσωπο με πρόσωπο» (1966). Τι και αν το «Πρόσωπο με πρόσωπο» του Ροβήρου Μανθούλη θεωρείται μία από τις ταινίες – «τομές» του νέου ελληνικού κινηματογράφου. Σε εκείνο το «ιστορικό» Φεστιβάλ του '66 αρκέστηκε στο βραβείο σκηνοθεσίας. Και πάλι καλά... Στη φωτογραφία, ο καθηγητής Αγγλικών (Κώστας Μεσάρης) με την κόρη ευπόρου οικογενείας, στην οποία κάνει φροντιστήριο (Ελένη Σταυροπούλου).

«Εκδρομή» (1966). Στο ιστορικό Φεστιβάλ του 1966, έβδομο κατά σειρά, η «Εκδρομή» από τις ωραιότερες ταινίες του Τάκη Κανελλόπουλου, χειροκροτήθηκε για δέκα περίπου λεπτά... Ο Συράκος Δανάλης πήρε, τελικά, το βραβείο φωτογραφίας... Η Λίλη Παπαγιάννη, στο ρόλο της γυναίκας που ανταποκρίνεται παράφορα στον έρωτα ενός αξιωματικού κι ενός στρατιώτη, ήταν η επικρατέστερη για το βραβείο ερμηνείας. Το απέσπασε, όμως, η Βούλα Ζουμπουλάκη για το «Σύντομο διάλειμμα».

«Μέχρι το πλοίο» (1966). Μέχρι την... τιμητική διάκριση έφθασε η ταινία του Αλέξη Δαμιανού στο 7ο Φεστιβάλ (1966). Η πρώτη σκηνοθετική δουλειά του με πολλές αρετές και με τη συγκλονιστική «κάθοδο προς τη θάλασσα» του μετανάστη, αιώνιο σύμβολο φυγής, είχε θαυμάσιες ερμηνείες από τον Χρήστο Τσάγκα και τη Βάνια Παλίρη. Στο «Μέχρι το πλοίο», ο Αλ. Δαμιανός (φωτ.) εμφανιζόταν υπό την τριπλή ιδιότητα του σεναριογράφου - σκηνοθέτη - ηθοποιού.

«Αναπαράσταση» (1970). Το 1970 ήταν, αναμφισβήτητα, η χρονιά της «Αναπαράστασης». Την Τούλα Σταθοπούλου, ιδιοκτήτρια καταστήματος ρούχων, επέλεξε ο Θ. Αγγελόπουλος για τον πρωταγωνιστικό ρόλο. Πήρε το βραβείο ερμηνείας και αποθεώθηκε στο ρόλο της γυναίκας, που, μαζί με τον εραστή της, σκοτώνει τον σύζυγό της, μετανάστη, που μόλις έχει επιστρέψει από τη Γερμανία. Τόπος: ένα ορεινό εγκαταλελειμμένο χωριό της Ηπείρου.

«Ευδοκία» (1971). Θεωρήθηκε ταινία-ορόσημο του ελληνικού κινηματογράφου, ένα από τα κορυφαία, εκ των υστέρων, επιτεύγματά του. Γιατί όταν προβλήθηκε στο 12ο Φεστιβάλ (1971)..., απορρίφθηκε μετά πολλών επαίνων. Η Μαρία Βασιλείου, μόνο, που υποδύονταν την «Ευδοκία», απέσπασε το βραβείο α' γυναικείου ρόλου. Το κοινό την χειροκρότησε θερμά, αλλά οι... εποχές δεν ευνοούσαν το ερωτικό ειδύλλιο του λοχία με την πόρνη...

«Τι έκανες στον πόλεμο Θανάση» (1971). Ο Θανάσης Βέγγος διασχίζει... τρέχοντας την οδύνη της Κατοχής. Παίζει με όλο του το σώμα αγνοώντας τη φρίκη, γελοιοποιώντας τον κίνδυνο, ειρωνευόμενος τις απαγορεύσεις, εισβάλλοντας με την πληθωρική του σε φιλακές, εργοστάσια και κρύπτες. Στο ερώτημα, «Τι έκανες στον πόλεμο Θανάση;», «απαντά» με ένα ρεσιτάλ ερμηνείας που του χάρισε το βραβείο α' ανδρικού ρόλου στο Φεστιβάλ του 1971, 12ο κατά σειρά. Ήταν, αναμφισβήτητα, το πρόσωπο της χρονιάς. Αυτός ο, μονίμως, αντιήρωας. Στη βραβευμένη ταινία του Ντίνου Κατσουρίδη, υποδύεται έναν καθημερινό άνθρωπο που τυχαία και εν πλήρει αγνοία εμπλέκεται στην αντίσταση κατά των Γερμανών.

«Το προξενιό της Άννας» (1972). Την λένε Άννα και είναι δέκα χρόνια υπηρέτρια σε μια μεσοαστική οικογένεια. Σχεδόν ψυχοκόρη. Αποφασίζουν, λοιπόν, να της προξενέψουν ένα νεαρό. Ένας γηραιός και παρηκμασμένος κόσμος, «περασμένα μεγαλεία», δηλαδή, που, όμως, σημαδεύει ανεξίτηλα τη νιότη της Άννας. Βραβείο ερμηνείας για την Άννα Βαγενά (αριστερά), β' ανδρικού ρόλου για τον Κώστα Ρηγόπουλο (στο κέντρο). Καλύτερη καλλιτεχνική ταινία στο Φεστιβάλ του '72. «Το προξενιό της Άννας» του Π. Βούλγαρη.

Μοναδικές στιγμές συγκίνησης

Μαρί-Λουίζ Βαρθολομαίου, Νίκος Νικολαΐδης, Πάνος Κοκκινόπουλος, Θόδωρος Αγγελόπουλος, Γιώργος Παπαλιός (παραγωγός που στήριξε ουσιαστικά τα φιλόδοξα σχέδια των σκηνοθετών του Νέου Ελληνικού Κινηματογράφου), Βαγγέλης Καζάν, Θανάσης Ρεντζής, Νίκος Ζιακόπουλος, Εύα Κοταμανίδου, Μανώλης Ανδρόνικος.

Της Εύας Κοταμανίδου

1975! 16ο Φεστιβάλ Θεσ/κης! Δεκαενέα χρόνια πριν στα τέλη του Σεπτεμβρη. «Θίασος» η πρώτη μου ταινία, η πρώτη επαφή με το Φεστιβαλικό κλίμα σαν διαγωνιζόμενη ηθοποιός.

Καθώς κοιτώ τη φωτογραφία των νιάτων μας το βλέμμα καρφώνεται στον μεγάλο απόντα τον Μανόλη Ανδρόνικο.

Αργά, όσο η μνήμη επιμένει, τα υ-

πόλοιπα πρόσωπα αρχίζουν να αποσπώνται ένα, ένα απ' το χαρτί, αρχίζουν να κινούνται σαν να ξεμουδιάζουν, ενώνονται με άλλα άτομα, τα χείλη σαλεύουν, τα βλέμματα ζωηρεύουν, ακούγονται ομιλίες, φωνές, χειροκροτήματα, αποδοκμασίες, έντονες συζητήσεις, προβληματισμοί, προτάσεις για νέα οργάνωση του Φεστιβάλ και η αίθουσα των Μακεδονικών Σπουδών αρχίζει να πάλλεται. Το παρελθόν επιστρέφει ολοζώντανο. Πρωινές συνελεύσεις

των κινηματογραφιστών, απογευματινές-βραδυνές προβολές με κατάμεστη αίθουσα, αντεγκλήσεις, κραυγές, ο εξώστης παρών με εξάρχοντα τον Γιάννη (τον συνέλαβε κάποια βραδιά η αστυνομία και σύσσωμο το Φεστιβάλ απαίτησε την απελευθέρωσή του. Γύρισε μέσα σε αλλαγαμούς νίκης των «Δημοκρατικών Δυνάμεων»).

Τι εποχές! Μόλις βγαίναμε απ' την επτάχρονη καθήλωση στο χειρουργικό κρεβάτι των παρα-

νοϊκών συνταγματάρχων.

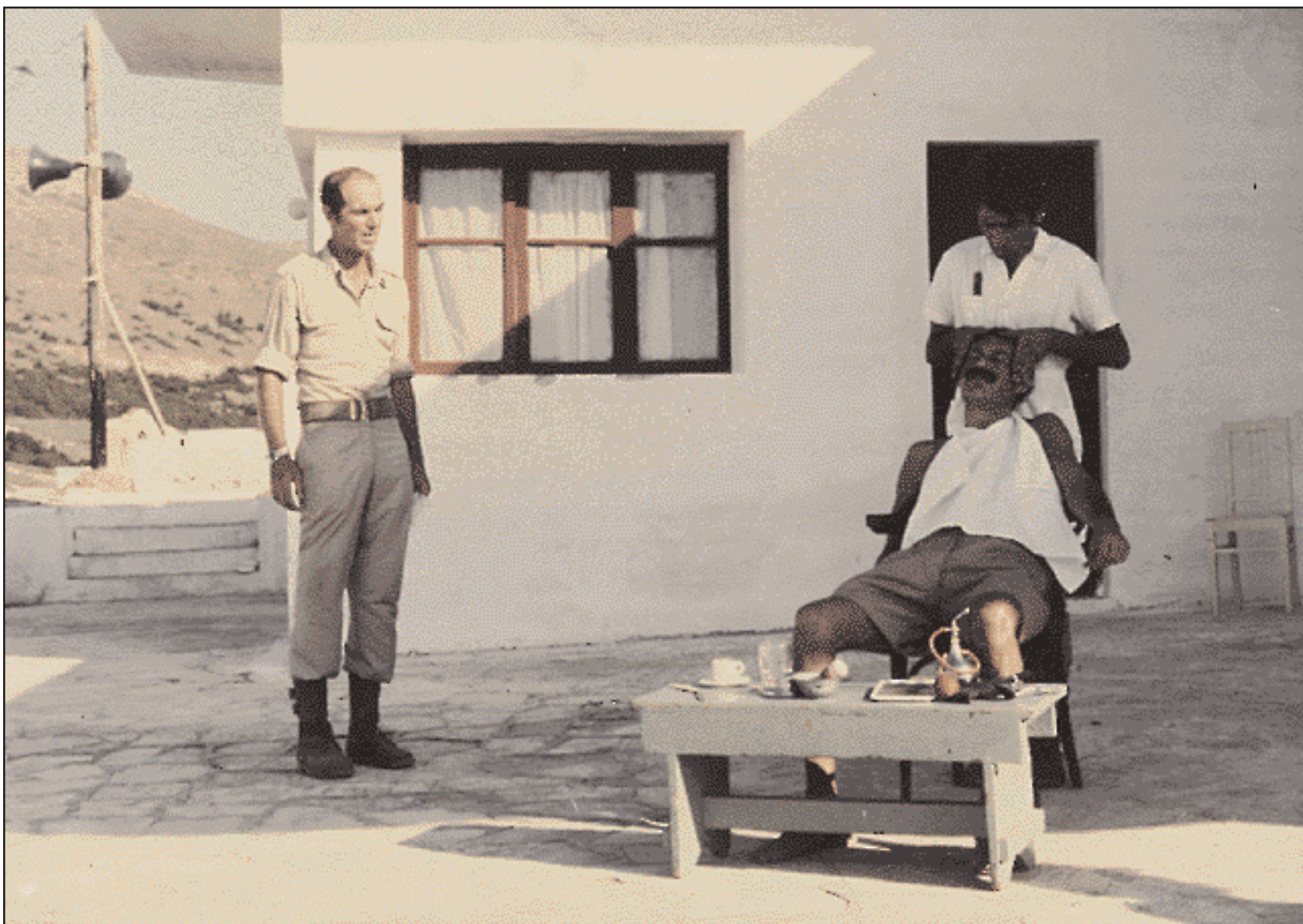
Μεθυσμένοι από χαρά και υγεία κοινωνούσαμε όλοι της στερημένης πολιτικής έκφρασης. Η έβδομη τέχνη ανταποκρινόταν με πάθος στις ανάγκες των καιρών.

Μοναδικές στιγμές συγκίνησης, ανεπανάληπτες εμπειρίες χαραγμένες ανεξίτηλα στο υποσυνείδητο.

Τι γρήγορα που φεύγουν ανεπιστρεπτί τα καλύτερα μας χρόνια! Αψευδείς μάρτυρες παλιές φωτογραφίες και μνήμες.

«Θιάσος» (1975). Το ταξίδι στην Ιστορία και την Ελλάδα ενός περιπλανώμενου «Θιάσου». Η θριαμβευτική πορεία της ταινίας του Θ. Αγγελόπουλου άρχισε το 1975 από τη Θεσσαλονίκη και συνεχίστηκε ως τις Κάννες, το Βερολίνο, την Ταορμίνα και την Ιαπωνία. Η Διεθνής Ένωση Κριτικών την έχει κατατάξει ανάμεσα στις καλύτερες του παγκοσμίου κινηματογράφου.

«Χάπι ντέι» (1976). Σε ένα άγονο νησί βρίσκεται απομονωμένο ένα στρατόπεδο εξορίστων, όπου η ανθρώπινη ζωή αποτελεί το ευτελέστερο πράγμα. «Χάπι ντέι»; Ο Παντελής Βούλγαρης δηλώνει στους τίτλους ότι η ιστορία και τα πρόσωπα είναι φανταστικά. Ολοι πιστεύουν πως πρόκειται για μια ταινία περί τη Μακρόνησο. Βραβείο καλύτερης ταινίας στο Φεστιβάλ του '76. Η μουσική του Διονύση Σαββόπουλου βραβεύτηκε, αλλά ο συνθέτης αρνήθηκε να παραλάβει το βραβείο. Το φεστιβάλ, κατά τη γνώμη του; «Πολύφωτο σε αίθουσα χωρίς οροφή...».

«Τεμπέληδες της εύφορης κοιλάδας» λειτουργίες στις οποίες εξαντλείται η δραστηριότητα του ήρωα καταλαμβάνει όλο και μεγαλύτερο μερίδιο, φέροντας τον ήρωα στο θάνατο. Β' Βραβείο Μεγάλου Μήκους, το 1978. Ο Νί

ς (1978). Ο ύπνος, το φαί και ο έρωτας. Τρεις τα των «Τεμπέληδων της εύφορης κοιλάδας». Ο ήρωας αναγκαστικά στο μυαλό την πορεία προς το σκοτεινό Παναγιωτόπουλος χειροκροτείται θερμά.

«Ρεπό» (1982). Η κοινωνική αποδιάρθρωση, η Βαφέα. Το «Ρεπό» δεν βραβεύτηκε «επισήμως» από την με το θεσμό των βραβείων περιορίστηκε στην ε

κρίση του ατόμου και η απουσία της βούλησης με χιουμοριστική, ειρωνική ματιά από τον Βασίλη το 23ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου (1982). Ομως, η Ένωση Κριτικών εκφράζοντας τη διαφωνία επισήμως δύο μόνο ταινιών: του «Μπαλαμός» του Σταύρου Τορνέ και του «Ρεπό».

«1922» (1978). Η Μικρασιατική καταστροφή, όπως την κατέγραψε ο φακός του Νίκου Κούνδουρου. Το «1922» σάρωσε τα βραβεία του 19ου Φεστιβάλ του 1978

«Οι δρόμοι της αγάπης είναι νυχτερινοί» (1981). Η Φρίντα Λιάππα με την ιδιότυπη κινηματογραφική της γραφή, ποιητική, ερωτική, βασισμένη στη μνήμη και στο θάνατο, υπογράφει την πρώτη της μεγάλου μήκους, μια ταινία για δύο γυναίκες. (φωτ: Μίρκα Παπακωνσταντίνου, Μαρία Σκούντζου) και έναν άντρα (Γρ. Ευαγγελάτος). «Οι δρόμοι της αγάπης είναι νυχτερινοί» βραβείο πρωτοεμφανιζόμενου σκηνοθέτη, Α' γυναικείου ρόλου στη Μίρκα Παπακωνσταντίνου εξ ημισείας με την Άννα Ματζουράνη («Μάθε παιδί μου γράμματα»). 22ο Φεστιβάλ 1981.

«Παραγγελιά» (1980). Χειροκροτήθηκε περισσότερο απ' όλες τις ταινίες που διαγωνίστηκαν στο 21ο Φεστιβάλ (1980). Μιας χρονιάς προβληματικής με εντάσεις και αμφισβητήσεις. Η «Παραγγελιά» του Παύλου Τάσιου, είναι η άλλη όψη μιας τελετουργίας με καθορισμένο τυπικό και κατανεμημένους τους ρόλους. Έχει τους δικούς του νόμους ο κόσμος της νύχτας και τιμωρεί τους παραβάτες. Ο Αντώνης Αντωνίου πήρε το βραβείο ερμηνείας και η ταινία το Β' βραβείο μεγάλου μήκους. (Το Α' ο «Μεγαλέξανδρος» του Θ. Αγγελόπουλου)

«Αγγελος» (1982). 23ο Φεστιβάλ 1982: Η Μελίνα Μερκούρη μπαίνει δυναμικά στη ζωή του ελληνικού πολιτισμού και κινηματογράφου. Μαζί της ο Μάνος Ζαχαρίας, σύμβουλος κινηματογραφίας. Ο «Αγγελος» του Γιώργου Κατακουζηνού είναι η ταινία της χρονιάς. Εκκλήση μαζί και καταγγελία. Δικαίωμα ύπαρξης στην ιδιαιτερότητα. Βραβείο ερμηνείας στον Μιχάλη Μανιάτη, καλύτερης ταινίας, σεναρίου.

«Γλυκιά συμμορία» (1983). Ροκ εντ ρολ και Τζέιμς Ντιν... Βία και θάνατος, γέλιο, χαρά, έρωτας. Η καθημερινότητα μιας ομάδας που ζει κοινοβιακά. Η «Γλυκιά συμμορία» του Νίκου Νικολαΐδη, προκάλεσε το αδιαχώρητο στην αίθουσα προβολών του 24ου Φεστιβάλ (1983), χειροκροτήθηκε και αγαπήθηκε από το κοινό. Πήρε τα βραβεία φωτογραφίας, σκηνογραφίας, μοντάζ, κ.λπ. Στη φωτ. η Δώρα Μασκλαβάνου και η Δέσποινα Τομαζάνη.

«Ρεβάνς» (1983). Ο Αντώνης Καφετζόπουλος και η Γιώτα Φέστα, τα δύο σκέλη του τριγώνου της «Ρεβάνς» του Νίκου Βεργίτη. Ο σκηνοθέτης συμπυκνώνει με ευαισθησίες το στίγμα της νεολαίας.

«Ρεμπέτικο» (1983). 24ο Φεστιβάλ: Οι πρόσφυγες στον ξεριζωμό κουβαλούν μαζί τους στην κυρίως Ελλάδα και το «Ρεμπέτικο». Από τα καταγώγια και την ακμή του, στην αστικοποίηση και τον εξευρωπαϊσμό της δεκαετίας του '50 που σήμανε το θάνατό του. Η «άνοδος και η πτώση» μιας ρεμπέτισσας, της Ρόζας, και της πρωταγωνίστριας της ταινίας, της Μαρίκας. Βραβείο –εξ ημισείας με τη «Ρεβάνς» του Νίκου Βεργίτη– καλύτερης ταινίας, Α' γυναικείου (Σωτηρία Λεονάρδου), Β' γυναικείου (Θέμις Μπαζάκα), τιμητική διάκριση στον Νίκο Καλογερόπουλο. Ο Κώστας Φέρρης απέκτησε φανατικούς υποστηρικτές, αλλά και πολέμιους.

«Λούφα και παραλλαγή» (1984). Μία από τις μεγαλύτερες εμπορικές επιτυχίες της δεκαετίας του '80. Η «Λούφα και παραλλαγή» του Νίκου Περράκη πήρε το βραβείο καλύτερης ταινίας του 25ου Φεστιβάλ (1984) και ο Νίκος Καλογερόπουλος του Α' ανδρικού ρόλου. Κωμωδία που θα μπορούσε να αποτελέσει πρότυπο και εναλλακτική επιλογή για τον ελληνικό κινηματογράφο.

ΣΕΛ: 32 _ 33

«Τα παιδιά της Χελιδόνας» (1987). Για τον Κώστα Βρεττάκο «Τα παιδιά της Χελιδόνας» είναι η πρώτη μεγάλου μήκους ταινία του, μετά το βραβευμένο ντοκιμαντέρ «Το στρώμα της κνείας και θέμα τη διάλυσή της ως αποτέλεσμα του εμφυλίου. Η Μαίρη Χρονοπούλου βραβεύτηκε για την ερμηνεία της. Πρωταγωνιστούσαν επίσης οι: Αλέκος Αλεξανδράκης, Βασίλης Διαμαντόπουλος, Ηλίας Λογοθέτης, Πέρης Μιχαηλίδης, κ.α.

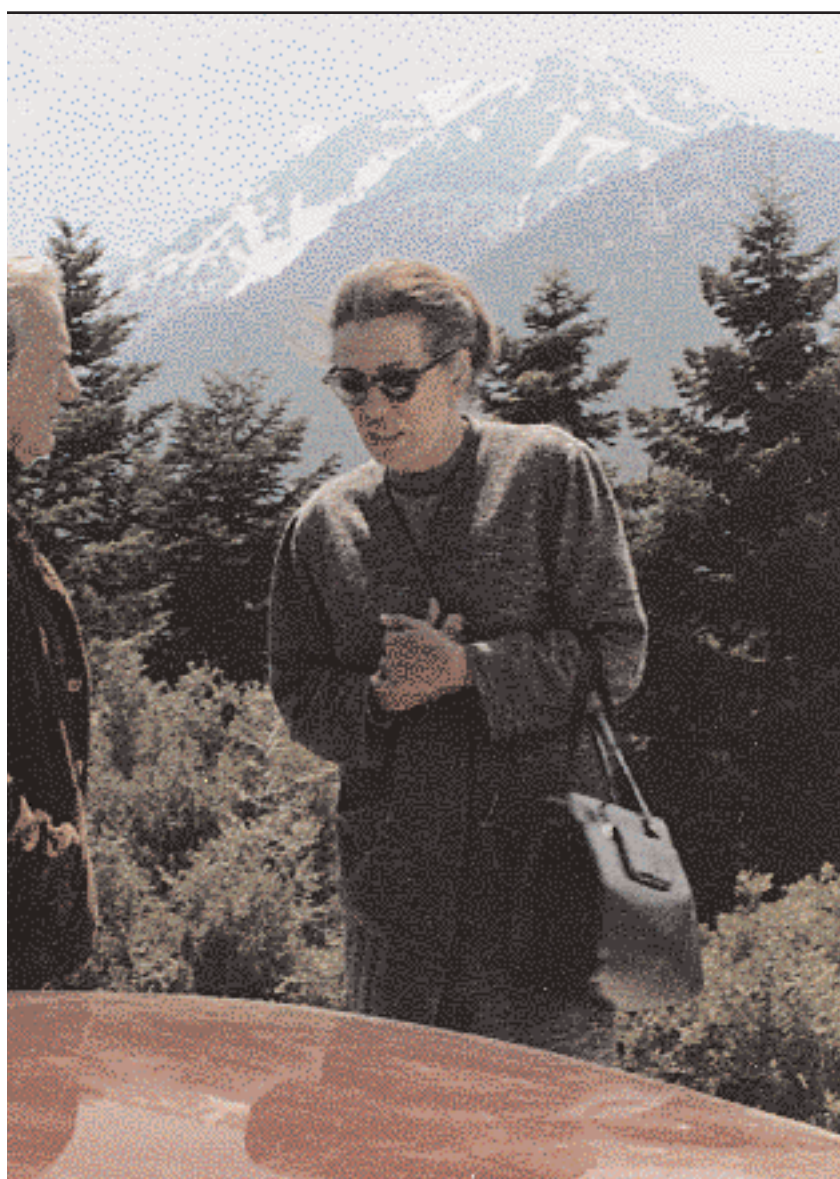
«Πέτρινα χρόνια» (1985). Κανείς δεν έμεινε χωρίς να δακρύσει... Τα «Πέτρινα Χρόνια» του Παντελή Βούλγαρη. Η πραγματική ιστορία ενός ζευγαριού που γνωρίζεται την εποχή του εμφυλίου, παντρεύεται στη φυλακή και αποκτάει παιδί... Τρυφερότητα, ελπίδα, συγκίνηση. Βραβεία στο 26ο Φεστιβάλ (1985) ύμνοι από τον ξένο Τύπο, όταν παρουσιάστηκε στη Βενετία και τη Βαλέντσια. Αναδεικνύει μια νέα πρωταγωνίστρια, τη Θέμιδα Μπαζάκα. Η ερμηνεία της βραβεύεται στη Θεσσαλονίκη και στη Βαλέντσια, αποσπά ειδική μνεία στη Βενετία. «Είναι η σύγχρονη εκδοχή της Αντιγόνης και της Ηλέκτρας. Δεν θα μπορούσε να είναι περισσότερο Ελληνίδα» («Liberation»).

«Θεόφιλος» (1987). Πλούσια παραγωγή και έντονη παρουσία του εξώστη. Το 28ο Φεστιβάλ κύλησε μέσα σε χειροκροτήματα, αποδοκμασίες και σφυρίγματα που δημιουργούσαν, συχνά, ασφυκτική ατμόσφαιρα στην αίθουσα προβολής. Η κριτική επιτροπή «εξαίρεσε» από τα βραβεία το «Δοξόμπος» του Φ. Λαμπρινού, το «Βίος και πολιτεία» του Νίκου Περάκη, τις «Απουσίες» του Γιώργου Κατακουζηνού. Ενώ ο Ν. Νικολαΐδης («Πρωινή περίπολος») και ο Ν. Βεργίσης («Αρχάγγελος του πάθους») αρνήθηκαν να παραλάβουν τα βραβεία τους. Οι μικρομηκάδες, παρενεβλήθησαν με «Αντι-Φεστιβάλ» και η όλη ατμόσφαιρα ήταν επικίνδυνα τεταμένη. Πάντως η βράβευση του Δημήτρη Καταλειφού για την ερμηνεία του στον «Θεόφιλο» του Λάκη Παπαστάθη χειροκροτήθηκε θερμά. Η ταινία, περισσότερο μια περιπλάνηση του ήρωα και λιγότερο μια «πιστή» βιογραφία του λαϊκού ζωγράφου, μοιράστηκε το βραβείο καλύτερης ταινίας με «Τα παιδιά της Χελιδόνας».

«Λιποτάκτης» (1988). Η Τούλα Σταθοπούλου μετά την θριαμβευτική είσοδό της στο Φεστιβάλ με την «Αναπαράσταση», επιστρέφει, το 1988 με τον «Λιποτάκτη» των Γιώργου Κόρρα - Χρήστου Βούπουρα, αποσπώντας το βραβείο Β' γυναικείου ρόλου.

«Ερωτας στη Χουρμαδιά» (1990). Ο Αργύρης Μπακιρτζής και ο Λάζαρος Ανδρέου, αλησμόνητο ντουέτο στον «Ερωτα στη χουρμαδιά» του Στ. Τσιώλη. Από τους τελευταίους ρομαντικούς. Λιτός, ευαίσθητος, αισιόδοξος, με χιούμορ. Βραβείο καλύτερης ταινίας.

Παράθυρο στον κόσμο

Τον τρίτο χρόνο
διανύει το Διεθνές
Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης

Την αφίσα του 33ου Διεθνούς Φεστιβάλ φιλοτέχνησε ο Γιάννης Ψυχοπαίδης.

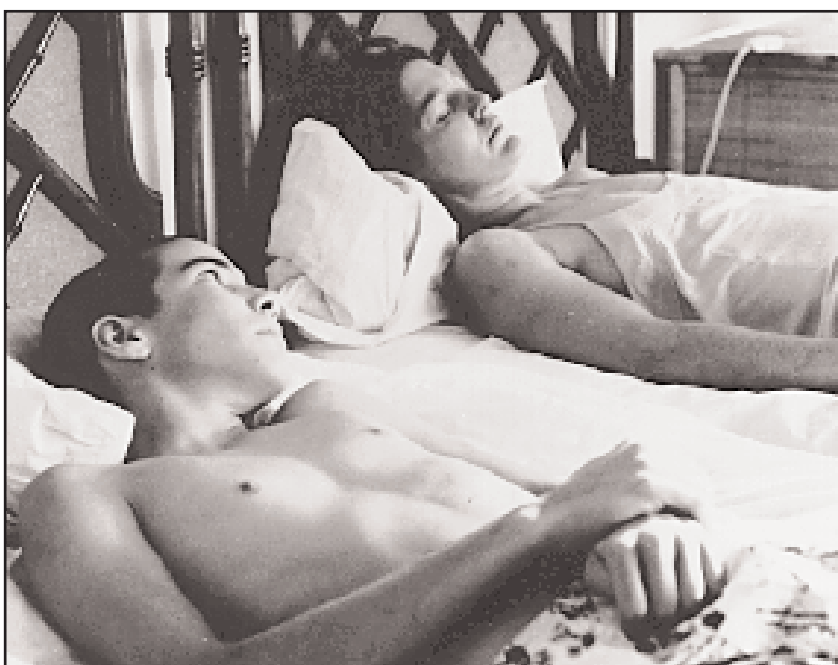

Νεοϋορκέζος, εργάζεται μακριά από το Χόλιγουντ και ανήκει στη μικρή κοινότητα των ανεξάρτητων. Αφιέρωμα στο έργο του Χαλ Χάρτλεϊ διοργανώθηκε, με μεγάλη επιτυχία, στο περσινό φεστιβάλ. (Στη φωτ. από την ταινία του «Trust».)

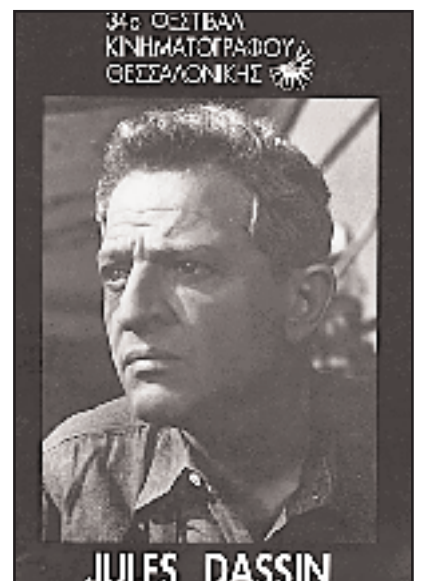
«ΣΤΟ Διεθνές Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης αναζητούμε έναν άλλο –τον άλλο– κινηματογράφο που συνεχίζει να αγωνιά, να αντιστέκεται, να ψάχνει...». Στις 6 Νοεμβρίου 1922 το Φεστιβάλ έθεσε σε λειτουργία την πρώτη γέφυρα που συνέδεε κινηματογραφικά την Ελλάδα με την Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο. Ο Μισέλ Δημόπουλος, διευθυντής ήδη από το 1991, στην επίσημη έναρξη της διεθνοποιημένης χρονιάς μίλησε για τους νέους δημιουργούς που, από τις ΗΠΑ ως το Ιράν και τη Ρωσία, την Ιταλία, τη Γαλλία, συνεχίζουν, σε πείσμα των καιρών, τον ευγενικό και δύσκολο δρόμο της τέχνης που ταυτίστηκε με τον 20ό αιώνα. Οι χώροι υποδοχής άνοιξαν στους ξένους επισκέπτες, κινηματογραφιστές και δημοσιογράφοι από άλλες χώρες άρχισαν να αναμειγνύο-

νται με τους Έλληνες συναδέλφους τους. Το «βλέμμα» της Εγγλέζας Σάλι Πότερ, της Αμερικανίδας Σάρα Ντράιβερ, διασταυρώνεται με την αισθητική άποψη και θεματολογία των Ελλήνων σκηνοθετών. Οι ελληνικές ταινίες αποκτούν συνομιλητές και αντισυμβατική σκέψη του Τζον Κασσαβέτη (1992), ο βαθύς ουμανισμός του Ντασέν (1993), και, φέτος, ο τολμηρός ποιητικός ρεαλισμός του Οσίμα. Τρία αφιερώματα, τρεις διαφορετικές απόψεις ζωής. Κοινό σημείο η ματιά του δημιουργού, που διαπερνά την επιφάνεια, αναζητώντας το «άλλο» επίπεδο. Και από φέτος, η «ματιά στα Βαλκάνια» –πρόγραμμα προβολών με ταινίες από τα Βαλκάνια– θα συνδέσει την Ελλάδα με τον φυσικό ιστορικό της χώρο. Το Φεστιβάλ, όμως, εκτός από τις 10 ή 15 συμμετοχές

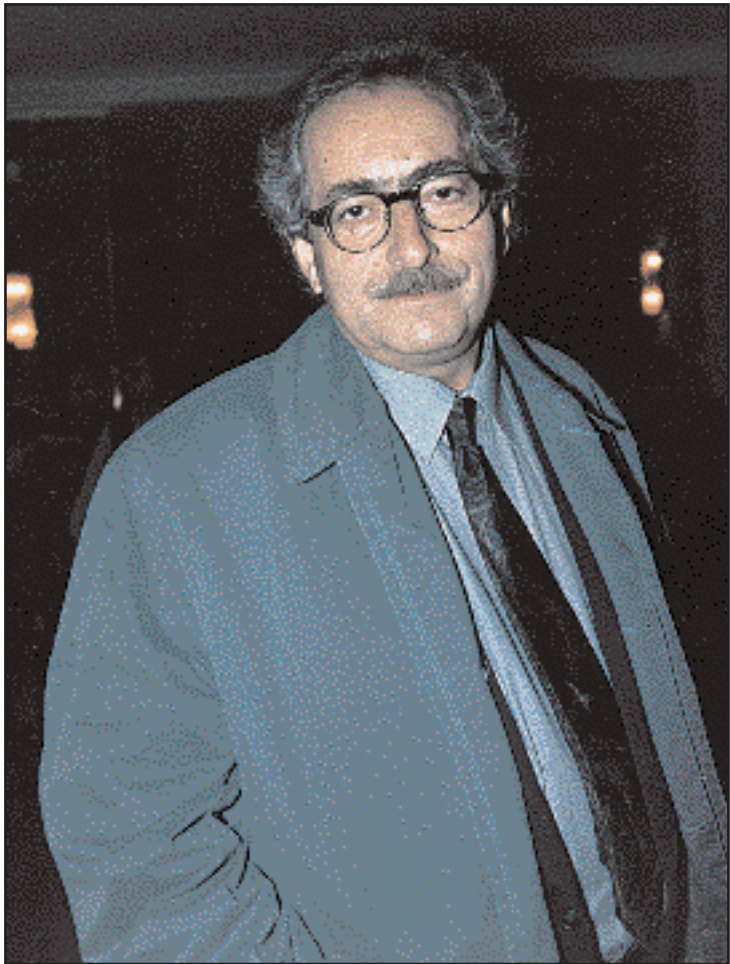
του διεθνούς διαγωνιστικού, τους διάσημους επισκέπτες, τις αβάν πρεμιέρ, και, κυρίως, τους Νέους Ορίζοντες που προσδίδουν στο θεσμό αίγλη, παλμό και εναλλαγή, έχει και μια ακόμη σημαντική δραστηριότητα: αντιπαραθέτει στο «φευγαλέο» των εικόνων τη μονιμότητα του γραπτού λόγου. Εκδόσεις προσεγγμένες, καλαισθητές, πλήρεις, αναλυτικές, συνθέτουν τη βάση μιας πολύτιμης κινηματογραφικής βιβλιοθήκης. Τέσσερις εκδόσεις την πρώτη χρονιά (Κασσαβέτης, Βέγγος, Εγκογιάν, Κιανοστάμι), πέντε τη δεύτερη (Ντασέν, Ζάννας, Δαμιανός, Μαρόπουλος, Κρόνμεπεργκ) και πέντε φέτος (Τζαβέλλας, Οσίμα, Παρατζάνοφ, Χάνεκε, Μαρκετάκη), δίνουν το στίγμα μιας σοβαρής, εντατικής και φιλόδοξης προσπάθειας.

«Το βίντεο του Μπένι» του Αυστριακού Μίκαελ Χάνεκε είναι το δεύτερο μέρος μιας τριλογίας με θέμα τον συναισθηματικό παγετώνα που σκεπάζει την Αυστρία. Αφιέρωμα στο έργο του οργανώνεται στο φετινό φεστιβάλ.

Αριστερά: Όταν το 33ο Φεστιβάλ τίμησε το Θανάση Βέγγο, εκείνος, αν και απών, έστειλε επιστολή για να ευχαριστήσει «το κοινό που του είχε προσφέρει στιγμές μοναδικής συγκίνησης». Μια έκδοση σπάνια για ένα μεγάλο καλλιτέχνη. (Επιμέλεια: Γιάννης Μπακογιαννόπουλος, Γιάννης Σολδάτος). Δεξιά: Με πρόλογο του Μάρτιν Σκορσέζε κυκλοφόρησε η ειδική έκδοση του 34ου Φεστιβάλ για τον Ζυλ Ντασέν (επιμέλεια: Αχιλλέας Κυριακίδης).

«Να ανοίξουμε τα παράθυρα σε άγνωστες κινηματογραφίες, να ανασύρουμε, να διευρύνουμε, να προκαλέσουμε ερεθίσματα», είναι η βασική αρχή και ο στόχος του διευθυντή των Νέων Οριζόντων Δημήτρη Εϊπίδη. Διευθυντής εδώ και δύο δεκαετίες του Φεστιβάλ Κινηματογράφου του Μόντρεαλ, μέλος της ομάδας επιλογής προγράμματος του Φεστιβάλ του Τορόντο, είναι πολύτιμος συνεργάτης του Μισέλ Δημόπουλου και η παρουσία του αποτελεί εγγύηση για την ποιότητα των επιλογών στους Νέους Οριζόντες.

Αρμενικής καταγωγής, εργάζεται στον Καναδά. Ο Ατομ Εγκογιάν (αριστερά), που θεωρείται «ανακάλυψη» των Νέων Οριζόντων, έγινε πρώτα γνωστός στη Θεσσαλονίκη και ύστερα στις Κάννες. Δεν στράφηκε στο Χόλιγουντ, προσχώρησε στον ανεξάρτητο κινηματογράφο και οι ταινίες του, μαύρες και σαρκαστικές, περιστρέφονται γύρω από την εισβολή της τεχνολογίας στην καθημερινή ζωή.

Οι Νέοι Οριζόντες

Του **Δημήτρη Εϊπίδη**

Δ/ντή του προγράμματος Νέοι Οριζόντες

ΦΕΤΟΣ οι Νέοι Οριζόντες συμπληρώνουν μια τριετία. Στη διάρκεια αυτών των χρόνων σμιλεύτηκε ένα συγκεκριμένο προφίλ και το Διεθνές Πληροφοριακό Τμήμα του Φεστιβάλ απέκτησε μορφή και ύφος, που το καθιστούν τη ραχοκοκαλιά της νέας διεθνοποιημένης προσπάθειας. Οι Ν. Ο. **αποκαλύπτουν** τη σύγχρονη παραγωγή του ανεξάρτητου κινηματογράφου, παρουσιάζοντας μια επιλογή των πιο αξιολογούμενων ταινιών της χρονιάς. **Λειτουργούν** σαν πυρήνας για την προώθηση της ιδέας ενός κινηματογράφου απελευθερωμένου (στα όρια του δυνατού) από τη συμβατικότητα που επιβάλλουν τα κατεστημένα εμπορικά κυκλώματα, παραγωγής και διακίνησης. **Προτείνουν** τον κινηματογράφο του δημιουργού, που ψάχνει και επεξεργάζεται τη δική του αισθητική δυναμική, που νεωτερίζει όχι μόνο στη θεματική –βρίσκεται εγγύτερα στις σύγχρονες κοινωνικές εξελίξεις– αλλά και στη γραφή αυτή καθαυτή.

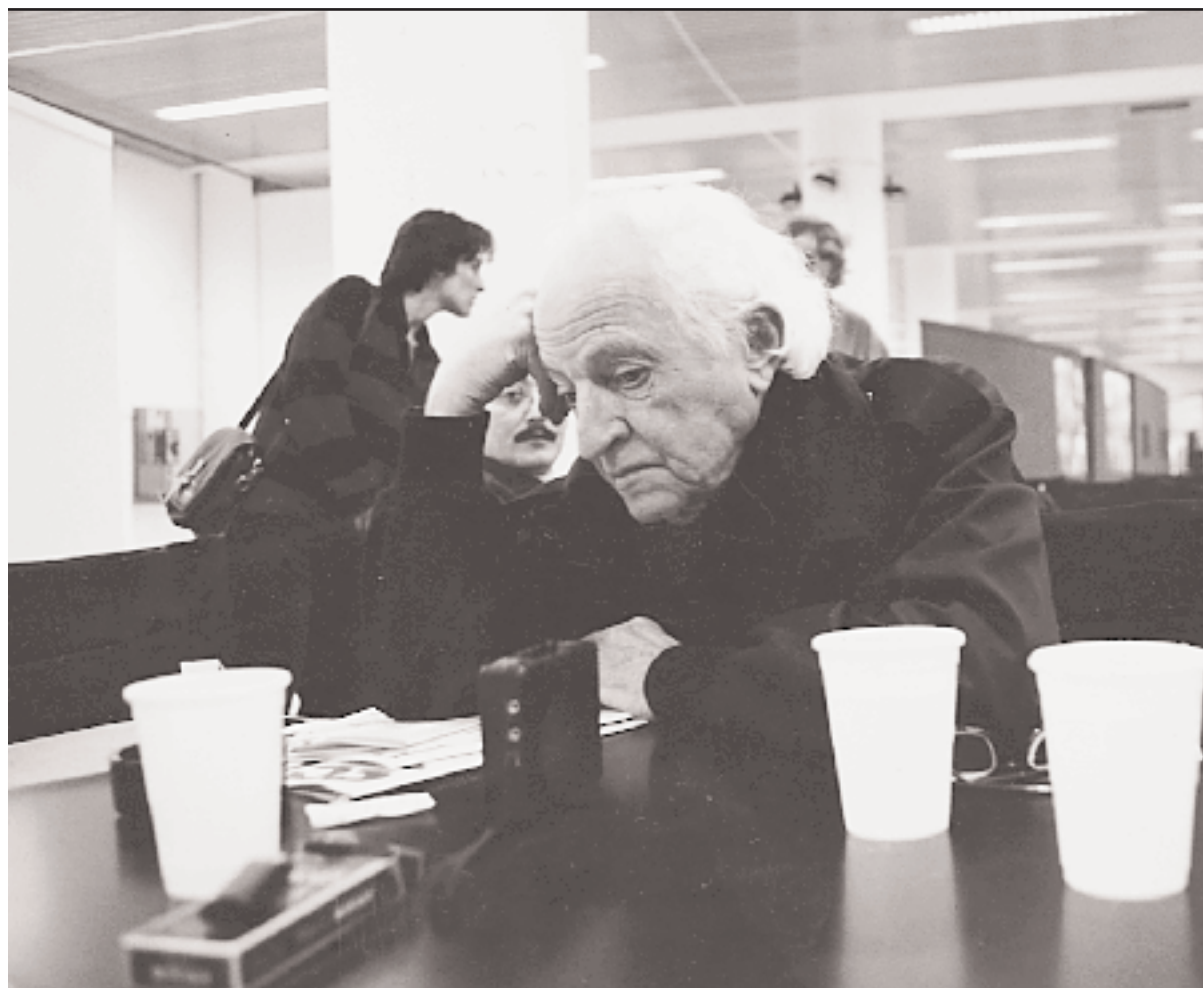
Τα αφιερώματα στον Ατομ Εγκογιάν στο Φεστιβάλ του 1992 –η επιτυχία του ήταν τόσο που οι διανομείς έσπευσαν να εξασφαλίσουν τα δικαιώματα για τις επόμενες δύο ταινίες του– και στον Ιρανό Αμπάς Κιαροστάμι, γνώρισαν το κοινό δύο σκηνο-

θέτες, που σήμερα, θεωρούνται από τους αξιολογότερους παγκοσμίως. Συνολικά, οι 52 ταινίες που προγραμματίστηκαν το 1992 έδωσαν το στίγμα μιας προσπάθειας που το 1993 επεκτάθηκε σε πιο σύνθετους χώρους όπως το σύγχρονο ντοκιμαντέρ, οι ταινίες καλτ, η αναδρομή στο έργο του Κρόνεμπεργκ σε συνδυασμό με την έκθεση αντικειμένων τα οποία παρουσιάζονται στα φιλμ του. Ο Νεοϋορκέζος Χαλ Χάρτλεϊ από τις «αποκαλύψεις» της περσινής χρονιάς, προκάλεσε πολλές συζητήσεις, ενώ στον απολογισμό της 34ης διοργάνωσης περιλαμβάνεται και η θεαματικά αυξημένη προσέλευση κοινού. Το φετινό πρόγραμμα είναι ακόμη πιο ποικίλο και φιλόδοξο.

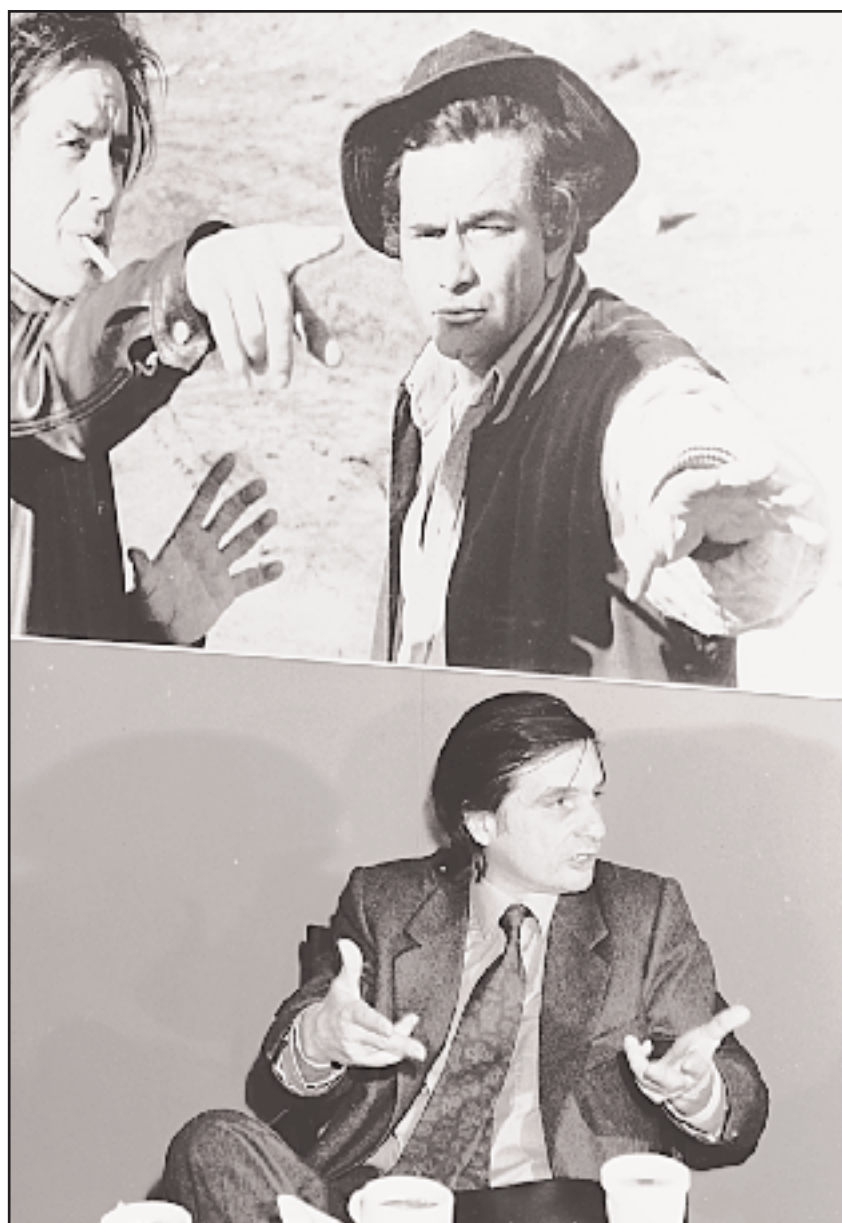
Είκοσι δύο ταινίες στο κυρίως πρόγραμμα, αφιερώματα στον Αμερικανό Τσαρλς Μπερνέτ, τον Αυστριακό Μίκαελ Χάνεκε, στους Ρώσους Μιχάλκοφ, Παμφίλοφ και Τσουρίκοβα, τα σινε - ντοκουμέντα, η έκθεση των εικαστικών του Παρατζάνοφ, η γιορτή για τον Φασμπίντερ, συνδυασμένη με το ρεσιτάλ της Ινγκριτ Κάβεν, νυχτερινές προβολές των νέων προσανατολισμών του καλτ. Οι Νέοι Οριζόντες συνεχίζουν το διάλογο με το κοινό της Θεσσαλονίκης, ένα κοινό που έχει αποδειχθεί θερμός υποστηρικτής κάθε νεωτεριστικής και πρωτοποριακής τάσης στο χώρο του κινηματογράφου.

Ο Ιρανός σκηνοθέτης Αμπάς Κιαροστάμι επισκέφθηκε τη Θεσσαλονίκη το 1992, δύο χρόνια πριν η φήμη του απλωθεί σε όλη την Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο. Διανοούμενος, ανθρωπιστής, με πικρή, χιουμοριστική διάθεση, έχει ταυτιστεί με τον κινηματογράφο που ασχολείται με την παιδική ηλικία, εξερευνώντας την άποψη του κόσμου μέσα από το βλέμμα των παιδιών. Κινηματογράφος και αλήθεια αναμειγνύονται με αναδομημένα γεγονότα, ακολουθώντας την αργή κίνηση της Ιστορίας.

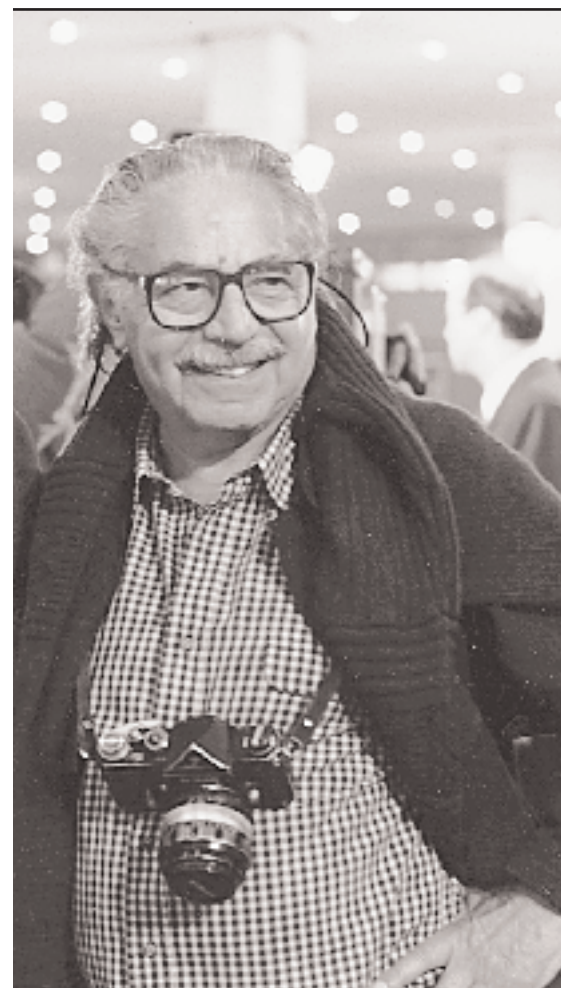
Κουβεντιάζοντας με τον... Ντασέν (1993). Δεξιά, με το διάσημο Αμερικανό φωτογράφο της Μονρόε, του Μπράντο και πολλών αστέρων, παραγωγό και προσωπικό φίλο του Κασσαβέτη, Σαμ Σόου (1992) Τις δύο φωτογραφίες χωρίζει ένας χρόνος. Πέρσι ήρθε για να παραστεί στο αφιέρωμα που οργανώθηκε στο έργο του. «Πιο Έλληνας και από τους Έλληνες», όπως έγραψε ο Γ. Μπακογιαννόπουλος, «αφού διαθέτει την πληρότητα και τις αρετές των αρχαίων: μέτρο και ανθρωπομορφική αντίληψη του κόσμου». Τα μάτια του αντιφεγγίζουν την καθαρότητα του παιδιού με τη σύνεση του ώριμου άντρα.

Κινηματογράφος και... πραγματικότητα. Ο Ζαν Πιερ Λεό, ηθοποιός «φετίχ» του Τριφό, που ανήκει στη μυθολογία της γαλλικής νουβέλ βαγκ, κάτω από μια φωτογραφία του Σαμ Σόου που απεικονίζει τον Τζον Κασσαβέτη σε γύρισμα να δίνει οδηγίες στον Πίτερ Φολκ.

Ο Οσιμα αγαπά την τελετουργία. Οχι μόνο στις ταινίες του, αλλά και στην εμφάνισή του. Το αφιέρωμα στο έργο του –το τρίτο, κατά σειρά, μεγάλο– αναμένεται φέτος με πολύ ενδιαφέρον. Όπως και ο ίδιος ο σκηνοθέτης.

Ο Ντέιβιντ Τιούλις (στο πεζούλι), στο περσινό φεστιβάλ, απολαμβάνει τον ήλιο. Το «Naked» («Γυμνός») του Μάικ Λι προβλήθηκε σε αβαν-πρεμιέρ αφήνοντας τις καλύτερες εντυπώσεις. Ρεαλισμός ακέραιος και ακραίος, στάση ζωής και θανάτου. Ο σύγχρονος αγγλικός κινηματογράφος σε μία από τις καλές του στιγμές.

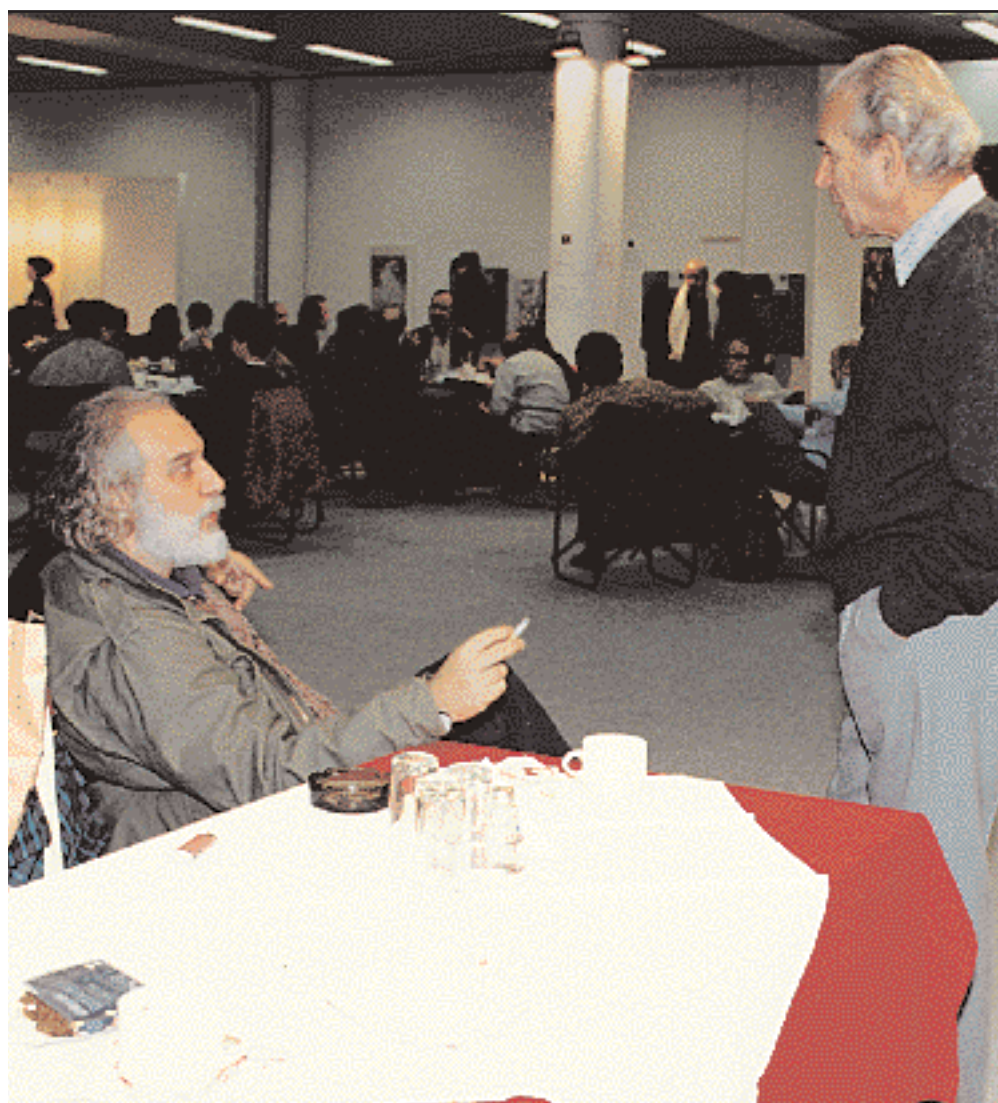
Η... Γκλόρια έρχεται από τον σκοτεινό και διφορούμενο κόσμο των φιλμ-νουάρ. Ταινία που στηρίχτηκε σε μια μεγάλη ηθοποιό, τη Τζίνα Ρόουλαντς, στην αγάπη που έτρεφε ο Κασσαβέτης γι' αυτήν, στα παιδιά και στο λυρισμό του σκηνοθέτη όταν κινηματογραφεί τη Νέα Υόρκη από ελικόπτερο...

«Μια μισο-αστεία μισο-σοβαρή απόδραση από την πραγματικότητα», περιγράφει στο ημερολόγιό της η Βιρτζίνια Γουλφ τον «Ορλάντο». Η ταινία που γύρισε η Σάλι Πότερ (με την Τίλντα Σουίντον) προβλήθηκε στο Διεθνές Διαγωνιστικό του 33ου Φεστιβάλ και σάρωσε τα βραβεία.

Το τελευταίο σημαντικό γυναικείο βλέμμα στον ελληνικό κινηματογράφο. Η Φρίντα Λιάππα, με το σκηνοθέτη Δημήτρη Μαυρίκιο (μέλος πέρυσι της κριτικής επιτροπής), και τον καθηγητή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Πέτρο Μαρτινίδη.

Σταθερές παρουσίες του Φεστιβάλ: Ο σκηνογράφος Διονύσης Φωτόπουλος και ο πρώην σύμβουλος Κινηματογραφίας του ΥΠΠΟ και στενός φίλος της Μ. Μερκούρη Μάνος Ζαχαρίας (δεξιά).

...Περιμένοντας τον «Ηνίοχο». Την καινούργια ταινία του Αλέξη Δαμιανού, που όσοι έχουν δει αποσπάσματά της μιλούν συγκινημένοι για το αποτέλεσμα. Ο σκηνοθέτης με τον Μισέλ Δημόπουλο.

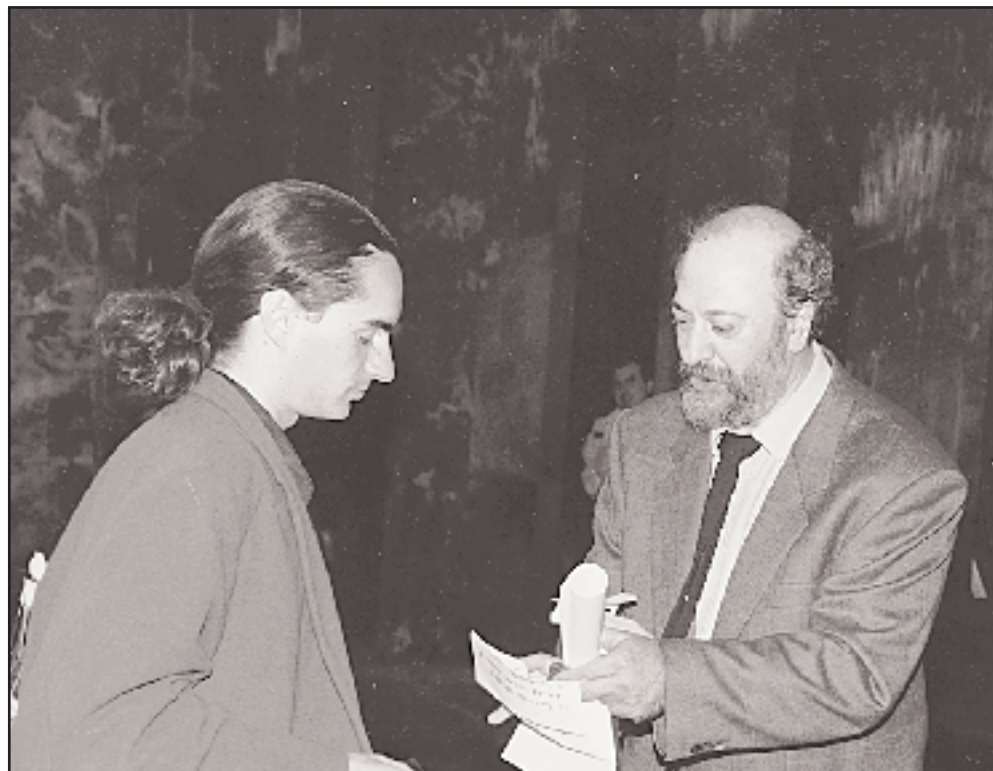
Πρωινός καφές (όσο μπορεί να μιλήσει κανείς για πρωινές ώρες στο Φεστιβάλ) και κουβεντούλα: Αργύρης Μπακιρτζής (αριστερά), Γιώργος Πανουσόπουλος (σκηνοθέτης που έχει αφήσει το αποτύπωμά του στο Φεστιβάλ με ταινίες όπως «Το ταξίδι του μέλιτος», 1979) και Γιώργος Κοτανίδης.

Οι οικονομικές ανάγκες του Κέντρου Κινηματογράφου είναι... το πιθανό θέμα συζήτησης ανάμεσα στον υπουργό Πολιτισμού Θάνο Μικρούτσικο και τον πρόεδρο του Ε.Κ.Κ. Κώστα Βρεττάκο.

Κάποια ταινία φαίνεται να προτείνει ο Σταύρος Τσιώλης στον Λάκη Παπαστάθη, έχοντας ανοικτό το πολύπτυχο του προγράμματος προβολών του Φεστιβάλ.

32ο Φεστιβάλ 1991: Σε μια χρονιά μάλλον υποτονική, στο διαγωνιστικό πρόγραμμα των μεγάλου μήκους, οι μικρομηκάδες κερδίζουν τις εντυπώσεις με τη «Γραβάτα» του Αλέξη Μπίστικα. Ήταν το ευχάριστο ξάφνιασμα, με την έντιμη και τολμηρή ματιά του σκηνοθέτη πάνω στη φιλία δύο νέων που γίνεται, τελικά, βρόχος. Θερμό το χειροκρότημα του κοινού όταν παρέλαβε το βραβείο του από τον Παντελή Βούλγαρη. Φέτος, ο Αλέξης Μπίστικας επιστρέφει με την πρώτη μεγάλου μήκους ταινία του: το «Χάραμα»

Αντί επιλόγου...

Καθώς το φυλλομέτρημα του αφιέρωματος τελειώνει, το αίσθημα που αφήνει είναι μίας βαλίτσας που αρνείται να κλείσει ξεχειλίζοντας από τα «εντελώς απαραίτητα». Μπροστά στην απόγνωση του ταξιδιώτη που δεν μπορεί, πλέον τίποτα να προσθέσει ούτε να αφαιρέσει, ένα ακόμη «αντικείμενο», το βασικότερο ίσως μοιάζει να έχει αποκλειστεί. Εάν παραλειφθεί, το «ταξίδι» δεν είναι παρά μια αυταπάτη.

Γιατί το Φεστιβάλ Κινηματογράφου –ο ελληνικός κινηματογράφος δηλαδή– δεν θα υπήρχε, αν μια στρατιά τεχνικών δεν είχαν προσφέρει ατέλειωτες ώρες εργασίας, πάσχοντας και συμπάσχοντας, πίσω από την κάμερα (γι' αυτό και στην «ανωνυμία»). Από την δεσποτική παρουσία του διευθυντή φωτογραφίας (Αριστείδης Καρύδης Φουκς, Γιώργος Αρβανίτης, Ντίνος Κατσοουρίδης, Γρηγόρης Δανάλης, Ανδρέας Μπέλλης, Νίκος Σμαραγδής, Νίκος Καβουκίδης, Αρης Σταύρου, Ανδρέας Σινάνος, Σταύρος Χασάπης...) ως τον καθοριστικό ρόλο του μοντέρ (Γιώργος Τριανταφύλλου, Γιάννης Τσιτσόπουλος, Τάκης Γιαννόπουλος...) –η αναφορά αναπόφευκτα ελλιπής– όλοι πολύτιμοι συνεργάτες, που συνυπογράφουν τη ληξιαρχική πράξη γέννησης μιας ταινίας. Το αφιέρωμα –το κάθε κινηματογραφικό αφιέρωμα– τους ανήκει. Μ.Κ.

Ευχαριστούμε το Φεστιβάλ Κινηματογράφου για το φωτογραφικό υλικό και την πολύτιμη συνεργασία του στο αφιέρωμα, το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου για τις φωτογραφίες των ταινιών που μας παραχώρησε και τον Γιάννη Κυριακίδη, χωρίς το φωτογραφικό αρχείο του οποίου η καταγραφή της πορείας του Φεστιβάλ θα ήταν ελλιπής. Βασική πηγή για το χρονολόγιο η έκδοση «30 χρόνια Φεστιβάλ Ελληνικού Κινηματογράφου» που επιμελήθηκε ο Μπάμπης Ακτσόγλου.

Η Μελίνα αγκαλιάζει τους νέους. Η υπουργός Πολιτισμού, στο 34ο Φεστιβάλ, δίνει τα βραβεία στο Σωτήρη Γκορίτσα (αριστερά) και στον Περικλή Χούρσογλου. Οι ταινίες «Απ' το χιόνι» και «Λευτέρης Δημακόπουλος» αγαπήθηκαν από το κοινό, χειροκροτήθηκαν θερμά, βραβεύτηκαν με γενναιοδωρία. Στο 35ο Φεστιβάλ η Μελίνα θα είναι και πάλι παρούσα... Στην αφίσα, στην έκθεση με φωτογραφίες που αποτυπώνουν στιγμές από την κινηματογραφική της καριέρα και, φυσικά, νοερά έστω στο πλευρό των νέων δημιουργών...

Νησίδα αντίστασης

Το Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Θεσσαλονίκης απέναντι στην τηλεοπτική εικόνα

Του **Μιχάλη Δημοπούλου**

Διευθυντή του Διεθνούς Κινηματογραφικού Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης

ΑΡΧΙΖΕΙ πια να διαφαίνεται μια κατάσταση: Η αντιπαλότητα κινηματογράφου και τηλεόρασης, παρά τις αισιόδοξες προβλέψεις και τα σημάδια σύγκλισης και συνεργασίας, μάλλον επιδεινώνεται. Τα τηλεοπτικά δίκτυα ήταν, βέβαια, πάντα και ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια η πιο ισχυρή και μεγάλη αγορά για την κινηματογραφική βιομηχανία. Η σχέση αυτή, όμως, αλλοτρίωσε περισσότερο, παρά ενίσχυσε, τον κινηματογράφο. Η τηλεοπτική οπτική, οι νόμοι της τηλεοπτικής αγοράς, φαίνεται ότι πλέον καθορίζουν αποφασιστικά τη θεματική και την αισθητική της 7ης τέχνης.

Ο Σερζ Ντανέ, ο σπουδαίος Γάλλος κριτικός και θεωρητικός του σινεμά, που χάθηκε τόσο τραγικά και άδικα, υποστήριζε ότι σήμερα ο κόσμος της εικόνας έχει γύρει συνολικά προς την πλευρά της εξουσίας, έχει δημιουργήσει την καινούργια, απόλυτη εξουσία. Τα μίντια καθορίζουν μια νέα «κατοχή» και σε τέτοιες περιόδους οι πράξεις αντίστασης αγνοούνται και αποκρύπτονται. Ο Ζαν Λικ Γκοντάρ μίλησε για την τηλεόραση που παράγει μόνο λήθη. Οι τηλεοπτικές εικόνες δεν απαιτούν την παρατήρηση και τη συμμετοχή, εκπέπονται ερήμην της αποδοχής τους, δεν είναι μαρτυρίες της ιστορίας, αλλά ψευδαισθήσεις της.

Ο κινηματογράφος είχε και έχει άλλες απαιτήσεις. Η ροή των δικών του εικόνων δεν είναι παθητική και ατέλειωτη, όπως η ροή των τηλεοπτικών προγραμμάτων. Οι ταινίες έχουν συγκεκριμένη διάρκεια και παράγουν, κάθε φορά, διαφορετική συγκίνηση. Ο κινηματογράφος δίνει αισθήσεις της ιστορίας, γιατί μπορεί να είναι ταυτόχρονα μια τέχνη που σέβεται και αποδέχεται την προσωπική ματιά στον κόσμο και είναι ταυτόχρονα μια τέχνη υποχρεωμένη να υπακούει στην οικονομική της επένδυση.

Πολλοί πιστεύουν ότι το τέλος της τέχνης –και άρα η αρχή μιας νέας προϊστορίας για το γένος των ανθρώπων– θα αρχίσει από την καταστροφή της κινηματογραφικής δημιουργίας. Το σκοτεινό τοπίο των φωτεινών - κενών εικόνων, που προφητεύει ο Ντανέ, ίσως ξεκινήσει όταν η κινηματογραφική ταινία θεωρηθεί μια περιττή μορφή έκφρασης και αφήγησης της ανθρώπινης περιπέτειας με εικόνες.

Τα κινηματογραφικά φεστιβάλ αποκτούν, έτσι, στην εποχή της νέας «κατοχής», μια άλλη σημασία και έχουν ένα διαφορετικό υπαρξιακό

Εδώ και 30 χρόνια, στην αίθουσα της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών φιλοξενείται το Φεστιβάλ Κινηματογράφου.

περιεχόμενο. Δεν μπορούν να είναι μόνο εμπορικά φόρουμ της κινηματογραφικής βιομηχανίας, τελετές κενοδοξίας και υποχρεώσεων μάρκετινγκ. Κινηματογραφικά φεστιβάλ, όπως και αυτό της Θεσσαλονίκης, εκ των πραγμάτων αποτελούν νησίδες αντίστασης απέναντι στην ιστορική και πολιτισμική καταστροφή. Είναι ταυτόχρονα και αποδείξεις στοιχείων που μοιάζουν χαμένα από την επιλογή και την αποσιώπηση που επιβάλλουν τα μίντια:

● Φανερώνουν την ύπαρξη ενός άλλου κινηματογράφου, που στο περιθώριο της λάμψης και της κενότητας του τηλεοπτικού προϊόντος αναζητάει την επανασύνδεσή του με τον ανθρώπινο τόπο, τον επανακαθορισμό του ως συστατικό της αν-

θρώπινης περιπέτειας, μετά μια μακρά περίοδο αλαζονείας και ομφαλοσκοπής.

● Δικαιώνουν την επιθυμία του κοινού που θέλει να ξαναβρεί το ρίγος της σκοτεινής αίθουσας, την επιθυμία, πάνω απ' όλα της επικοινωνίας, και της μέθεξης.

Ζωτικός χώρος

Η διεθνοποίηση του κινηματογραφικού φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, που στην αρχή προκάλεσε τόσοσ προβληματισμούς και αντιδικίες, ελπίζουμε και πιστεύουμε ότι πρόσφερε και στην επικοινωνία της εγχώριας κινηματογραφίας με τον παγκόσμιο κινηματογράφο. Ο ελληνικός κινηματογράφος δεν μπορούσε άλλο να

αυτοκαταναλώνεται και να ανακυκλώνει τα προβλήματά του, ήταν ανάγκη να συνδεθεί με την αγωνία, αυτού ακριβώς του άλλου κινηματογράφου που υπάρχει και δημιουργεί έξω από τα μεγάλα κυκλώματα παραγωγής και διανομής.

Θεωρούμε, λοιπόν, ότι η Θεσσαλονίκη και το κινηματογραφικό της φεστιβάλ είναι ζωτικός χώρος για το νέο κινηματογράφο, για νέους δημιουργούς που αποπειρώνται τις πρώτες τους αναμετρήσεις με αυτή την τέχνη, και είναι ταυτόχρονα μια νησίδα για τους Έλληνες κινηματογραφιστές και θεατές που μπορούν, επιτέλους, να έρθουν σε επαφή με τον κινηματογραφικό πολιτισμό που, σε πείσμα της «κατοχής» και της συσκότισης, υπάρχει ακόμα.